

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК 2

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК 2

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Робочий зошит

Дніпропетровськ
2015

УДК 657
ББК 65.052
Ф 59

Рецензент:

Ю.С. Бараш, доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку, аудиту та інтелектуальної власності
Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна.

Авторський колектив:

П.Й. Атамас, кандидат економічних наук, професор;
О.О. Лисиченко, кандидат економічних наук, доцент;
Г.С. П'ятигорець, кандидат економічних наук;
О.П. Пінчук, кандидат економічних наук.

Фінансовий облік 2: навчальний посібник [робочий зошит] / П.Й. Атамас,
Ф 59 О.О. Лисиченко, Г.С. П'ятигорець, О.П. Пінчук. – Дніпропетровськ: Університет Альфреда
Нобеля, 2015. – 148 с.

ISBN 978-966-434-338-8

Навчальний посібник «Фінансовий облік 2» у формі робочого зошита призначено для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів.

Навчальний посібник розроблено для закріплення практичних умінь та навичок студентів, отриманих при вивченні навчальної дисципліни «Фінансовий облік 2». Його зміст спрямовано на розвиток професійних знань майбутніх фахівців та формування в них професійно значущих якостей.

Призначено для студентів та викладачів вищих навчальних закладів економічного профілю.

УДК 657
ББК 65.052

© П.Й. Атамас, О.О. Лисиченко, Г.С. П'ятигорець,
О.П. Пінчук, 2015

© Дніпропетровський університет
імені Альфреда Нобеля, оформлення, 2015

ISBN 978-966-434-338-8

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ТЕМА 1. Облік виробничих витрат	5
1.1. Зміст та визнання витрат	5
1.2. Моделі бухгалтерського обліку витрат	5
1.3. Рахунки для обліку виробничих витрат	6
1.4. Групування витрат операційної діяльності	7
1.5. Облік прямих витрат	11
1.6. Облік загальновиробничих витрат	12
1.7. Облік браку	17
1.8. Особливості обліку допоміжних виробництв	21
1.9. Зведений облік витрат на виробництво продукції	23
Тема 2. Облік витрат діяльності	30
2.1. Облік адміністративних витрат	30
2.2. Облік витрат на збут	32
2.3. Облік інших операційних витрат	34
ТЕМА 3. Облік дебіторської заборгованості	39
3.1. Зміст дебіторської заборгованості та її оцінка	39
3.2. Облік довгострокової дебіторської заборгованості	42
3.3. Облік поточної дебіторської заборгованості	44
3.3.1. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи і послуги	44
3.3.2. Облік сумнівної та безнадійної дебіторських заборгованостей	49
3.3.3. Облік векселів одержаних	53
3.3.4. Облік дебіторської заборгованості за розрахунками	56
3.3.5. Облік іншої поточної дебіторської заборгованості	65
3.4. Відображення дебіторської заборгованості в первинних документах, облікових регістрах і фінансовій звітності	65
3.5. Облік витрат майбутніх періодів	80
ТЕМА 4. Облік власного капіталу	83
4.1. Зміст власного капіталу	83
4.2. Структура власного капіталу	84
4.3. Облік статутного капіталу	89
ТЕМА 5. ОБЛІК ДОХОДІВ, ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	98
5.1. Економічний зміст поняття «доходи» та підходи до їх визнання	98
5.2. Групування доходів за видами діяльності і рахунки для обліку	98
5.3. Методика обліку доходів від реалізації продукції (робіт, послуг) та інших видів діяльності	99
5.4. Облік фінансових результатів підприємства	107
5.5. Узагальнення інформації про доходи підприємства	109
ТЕМА 6. Облік зобов'язань	111
6.1. Поняття та характеристика зобов'язань	111
6.2. Облік забезпечень	112
6.3. Облік товарних операцій та їх документальне оформлення	113
6.4. Облік нетоварних операцій	115
6.5. Облік довгострокових зобов'язань	119
ТЕМА 7. Облік заробітної плати	123
7.1. Система оплати праці на підприємствах України	123
7.2. Облік відпусток та лікарняних	128
7.3. Нарахування на фонд оплати праці і утримання із заробітної плати та їх відображення в системі рахунків	133
ТЕМА 8. Фінансова звітність підприємства	136
8.1. Форма 1 «Баланс»	136
8.2. Звіт про фінансові результати та методика його складання	140
8.3. Звіт про рух грошових коштів	142
8.4. Звіт про власний капітал	144
ЛІТЕРАТУРА	148

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник з дисципліни «Фінансовий облік 2» є продовженням подібного навчального посібника з дисципліни «Фінансовий облік 1». У посібнику наводяться завдання для аудиторних практичних занять під керівництвом викладача та самостійної роботи в позааудиторних умовах, що дозволяє використовувати цей робочий зошит студентам заочної форми навчання. Зміст посібника охоплює всі теми дисципліни «Фінансовий облік II», передбачені навчальним планом: облік виробничих витрат та інших витрат діяльності; облік розрахунків з дебіторами і кредиторами; облік розрахунків з оплати праці; облік власного капіталу, доходів і фінансових результатів; зміст та методику складання фінансової звітності підприємства.

У посібнику з кожної теми наведено основні визначення і найважливіші теоретичні положення лекційного курсу, схематично показано взаємозв'язки окремих показників та послідовність здійснення господарських операцій і їх облікового відображення, що значно полегшить студентам засвоєння навчального матеріалу і практичного освоєння процедур облікового відображення фактів господарської діяльності підприємства.

Для практичного виконання кожного завдання у посібнику наведено бланки первинних документів і форми облікових реєстрів, залишено вільні місця для виконання додаткових розрахунків та пояснювальних записів. Усе це створює можливість виконувати практичні завдання самостійно безпосередньо у робочому зошиті та відповідним чином оформлювати отримані результати.

Наприкінці кожної теми наведено питання для самоконтролю та самоперевірки набутих знань, що є важливою умовою якісної підготовки студентів до заключного підсумкового контролю знань.

Навчальний посібник призначено, в першу чергу, для студентів спеціальності «Облік і аудит», але він може стати в нагоді всім, хто вивчає методику облікового відображення господарської діяльності комерційних підприємств та прагне застосувати набуті знання у своїй практичній діяльності.

1

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ

- 1.1. ЗМІСТ ТА ВИЗНАННЯ ВИТРАТ.
- 1.2. МОДЕЛІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ.
- 1.3. РАХУНКИ ДЛЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ.
- 1.4. ГРУПУВАННЯ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.
- 1.5. ОБЛІК ПРЯМИХ ВИТРАТ.
- 1.6. ОБЛІК ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ.
- 1.7. ОБЛІК БРАКУ.
- 1.8. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОПОМІЖНИХ ВИРОБНИЦТВ.
- 1.9. ЗВЕДЕНИЙ ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ.

1.1. ЗМІСТ ТА ВИЗНАННЯ ВИТРАТ

Витрати – це процес споживання або використання матеріалів, товарів, робіт і послуг у процесі одержання доходу.

Основою організації обліку витрат є їх класифікація. Класифікація витрат здійснюється за різними ознаками, першою і узагальненою є класифікація за видами діяльності (рис. 1.1).

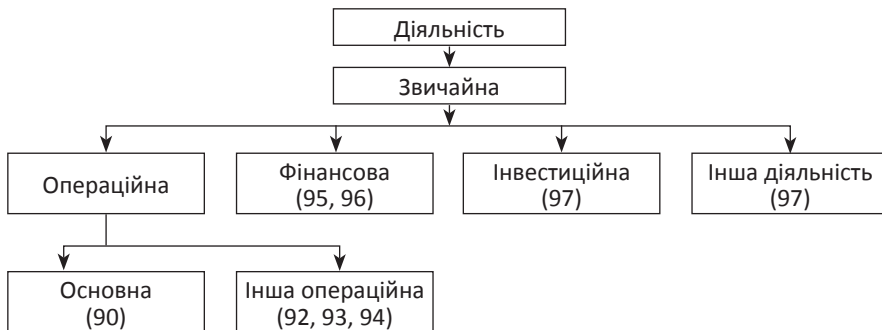

Рис. 1.1. Види діяльності підприємства

1.2. МОДЕЛІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ

Організація обліку витрат може здійснюватися з використанням різних моделей:

І. З використанням лише рахунків класу 8 «Витрати за елементами». Ця модель може використовуватися невеликими підприємствами, що займаються одним видом діяльності (виробництво одного чи кількох видів продукції, надання послуг, торгівля тощо), обсяг якої незначний, за умови, що користувачам достатньо інформації лише за видами економічно однорідних витрат.

II. З використанням тільки рахунків класу 9 «Витрати діяльності». Ця модель рекомендується підприємствам середнього розміру, що використовують П(С)БО 1–5 як основу для складання фінансової звітності, за умови щоквартального проведення перегрупування витрат за економічними елементами для потреб складання фінансової звітності.

III. З використанням рахунків класу 8 та класу 9. Ця модель використовується великими підприємствами, які мають, окрім значних обсягів виробництва, різні види діяльності та виготовляють різноманітну номенклатуру продукції. Рахунки класу 9 використовуються для формування витрат за видами діяльності, класу 8 – для перегрупування їх за економічними елементами.

1.3. РАХУНКИ ДЛЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ

Склад і призначення рахунків класу 8 «Витрати за елементами» наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Склад і призначення рахунків класу 8 «Витрати за елементами»

Код рахунка	Назва рахунка	Призначення рахунка
80	«Матеріальні витрати»	Для узагальнення інформації про матеріальні витрати за звітний період. Облік ведеться за субрахунками, що відкриваються за видами матеріальних витрат
81	«Витрати на оплату праці»	Для узагальнення інформації про витрати на оплату праці за звітний період. Облік ведеться за субрахунками, що відкриваються за видами витрат
82	«Відрахування на соціальні заходи»	Для узагальнення інформації про витрати на соціальні заходи за звітний період. Облік ведеться за субрахунками, що відкриваються за видами відрахувань соціального характеру
83	«Амортизація»	Для узагальнення інформації про суму нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних матеріальних активів
84	«Інші операційні витрати»	Для обліку операційних витрат, що не відображаються на інших рахунках класу 8
85	«Інші витрати»	Для обліку витрат на інвестиційну та фінансову діяльність, витрат від надзвичайних подій і податків на прибуток

Склад і призначення рахунків класу 9 «Витрати діяльності» наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Склад і призначення рахунків класу 9 «Витрати діяльності»

Код рахунка	Назва рахунка	Призначення рахунка
90	«Собівартість реалізації»	Призначений для узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг

Код рахунка	Назва рахунка	Призначення рахунка
91	«Загальновиробничі витрати»	Ведеться облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями підприємства, а також витрат на утримання та експлуатацію машин і обладнання
92	«Адміністративні витрати»	Відображаються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства
93	«Витрати на збут»	Ведеться облік витрат, що пов'язані зі збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт, послуг
94	«Інші витрати операційної діяльності»	Ведеться облік витрат діяльності, крім витрат, що відображені на рахунках 90–93
95	«Фінансові витрати»	Ведеться облік витрат фінансової діяльності підприємства
96	«Втрати від участі в капіталі»	Ведеться облік зменшення вартості інвестицій, які обліковуються за методом участі в капіталі при веденні інвестиційної діяльності
97	«Інші витрати»	Ведеться облік витрат, що виникають у процесі звичайної діяльності (крім фінансових), але не пов'язані з виробництвом або реалізацією товарів, робіт, послуг
98	«Податок на прибуток»	Ведеться облік належної за даними бухгалтерського обліку суми податку на прибуток від звичайної діяльності та надзвичайних подій

1.4. ГРУПУВАННЯ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Згідно з Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, що затверджені наказом Мінпромполітики України від 09.07.2007 р. № 373, витрати операційної діяльності підприємства групуються за ознаками (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Групування витрат операційної діяльності*

Ознаки групування витрат	Склад та інтерпретація груп витрат
За центрами відповідальності	Витрати групуються за місцями їх виникнення: бригада, цех, дільниця, виробництво, служба та ін. Таке групування необхідне для планового нормування витрат і контролю за їх фактичною сумою (бюджетування)
За видами продукції, робіт, послуг	Витрати на вироби, види виробів, групи однорідних виробів, одноразові замовлення, напівфабрикати, валову, товарну реалізовану продукцію

*Групування за переліченими ознаками використовується з метою як управлінського, так і бухгалтерського (фінансового) обліку.

Ознаки групування витрат	Склад та інтерпретація груп витрат
За єдністю складу (однорідністю) витрат	Одноелементні та комплексні витрати. Використовуються при калькулюванні собівартості
За способами перенесення вартості на продукцію	Прямі й непрямі. Прямі витрати відносять на об'єкти обліку без розподілу, на підставі первинних документів. Непрямі витрати відносять на об'єкти обліку розподілом економічно доцільним способом
За видами витрат	За економічними елементами (сукупність економічно однорідних витрат) і статтями (видами витрат, що відносять на об'єкт обліку)
За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат	Змінні й постійні витрати. Змінними вважаються витрати, що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності. Постійними вважаються витрати, що залишаються незмінними (або майже незмінними) за зміни обсягу виробництва
За календарними періодами	Щомісячні (здійснюються щомісяця), довгострокові (здійснюються в період, що перевищує дев'ять місяців)
За доцільністю здійснення	Продуктивні (доцільні) й непродуктивні (недоцільні)
За відношенням до собівартості	Витрати на продукцію та витрати періоду. Витрати на продукцію – витрати, що безпосередньо пов'язані з її виготовленням. Витрати періоду – витрати, які неможливо пов'язати з доходами певного періоду
За цільовим спрямуванням і техніко-економічним призначенням	Основні, тобто витрати, які безпосередньо пов'язані з технологією виготовлення продукції. Накладні, тобто такі витрати, які пов'язані з управлінням і обслуговуванням виробництва, необхідні для його нормального функціонування

Залежно від повноти витрат, що включаються у собівартість продукції, виокремлюють такі види собівартості:

1. Технологічна собівартість – витрати на сировину, матеріали, паливо, енергію, що використані у процесі виготовлення продукції, витрати, безпосередньо пов'язані з отриманням продукції, на оплату праці з нарахуваннями та витрати, які пов'язані з утриманням та експлуатацією обладнання. Усі ці витрати є прямими, тобто безпосередньо пов'язані з виготовленням продукції.

2. Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) включає прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі витрати та постійні розподілені загальновиробничі витрати. Тобто виробнича собівартість – це технологічна собівартість та витрати, пов'язані з управлінням виробничими підрозділами, які випускають продукцію.

3. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості, яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та понаднормативних виробничих витрат. Складові собівартостей наведено на рис. 1.2, 1.3.

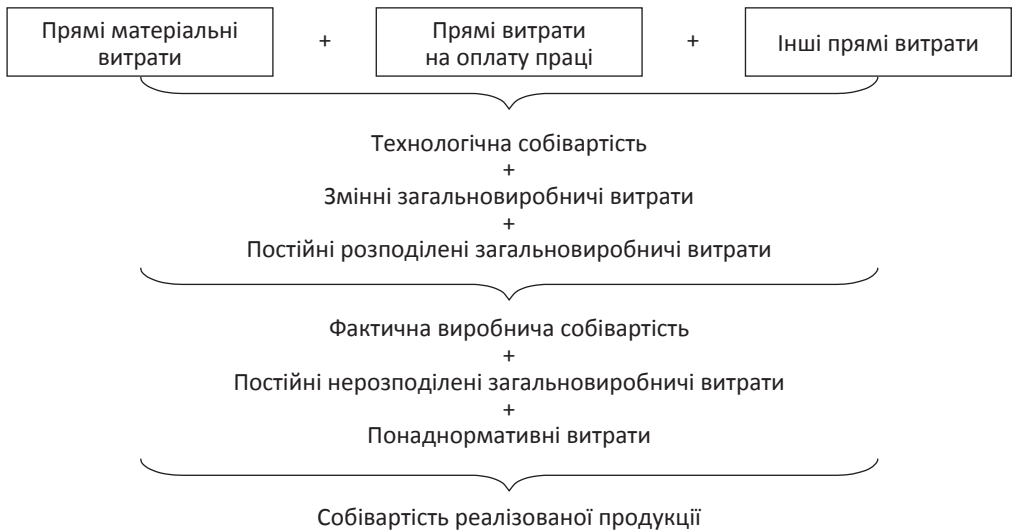

Рис. 1.2. Складові різних видів собівартості

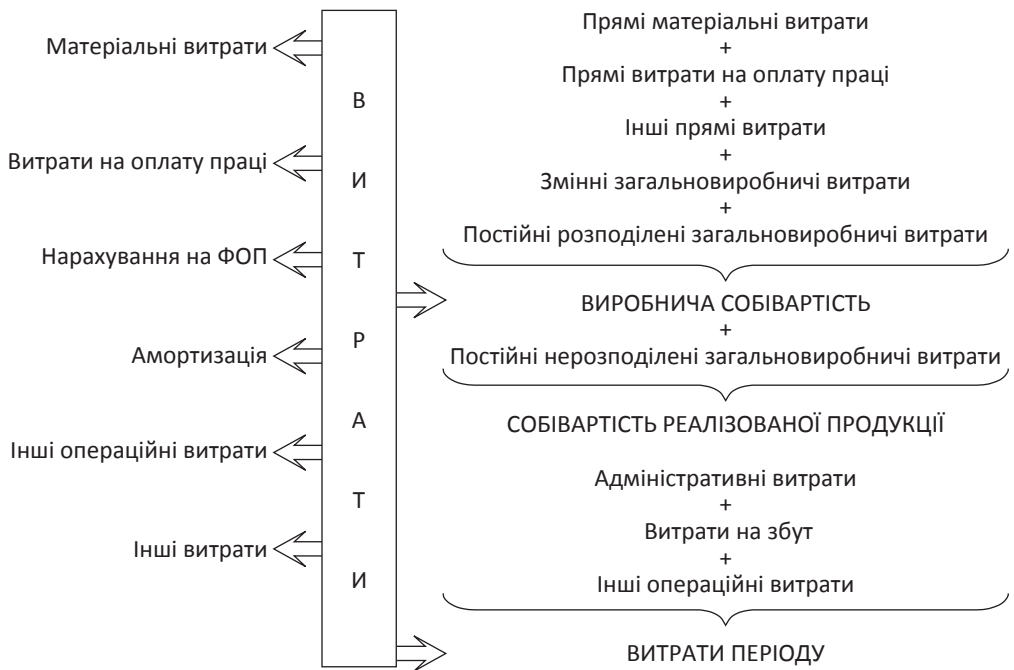

Рис. 1.3. Класифікація витрат за економічними елементами та статтями калькуляції

Питання для обговорення

1. Як групуються виробничі витрати?
2. За якими елементами групуються витрати?

Практичні завдання

ЗАДАЧА 1.1. Класифікація витрат.

Класифікувати витрати підприємства, що виготовляє меблі (столи та стільці):

- 1) використана сировина для виготовлення столів та стільців (деревина, листи ДВП, ДСП);
- 2) нарахована заробітна плата столярам, що виготовляють готові вироби;
- 3) нараховані амортизаційні відрахування на деревообробні верстати, які беруть участь у виробничому процесі;
- 4) видано зі складу і використано у виробництві готових виробів лак та фарбу;
- 5) нарахована заробітна плата начальнику зміни;
- 6) нараховані амортизаційні відрахування на кран, що обслуговує цех;
- 7) здійснено витрати на утримання верстатів у робочому стані;
- 8) видано зі складу фарбу для ремонту приміщень в адміністративній будівлі;
- 9) нарахована заробітна плата директору;
- 10) нараховані амортизаційні відрахування на адміністративну будівлю.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Статті витрат									
Ознаки, за якими класифікують витрати									

1.5. ОБЛІК ПРЯМИХ ВИТРАТ

До прямих витрат відносять:

– прямі матеріальні витрати – витрачання запасів, які становлять основу продукції, що виготовляється, сприяють процесу її виготовлення й можуть бути віднесені до окремих об'єктів обліку витрат;

– прямі витрати на оплату праці – заробітна плата робітників, що безпосередньо зайняті у виробничому процесі, які можуть бути безпосередньо віднесені до об'єктів обліку витрат;

– інші прямі витрати – усі інші виробничі витрати, що можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат (амортизація, орендна плата, ліцензія тощо) (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Зіставлення складу витрат за П(С)БО та Методичними рекомендаціями

№ з/п	Згідно з П(С)БО 16 «Витрати»	№ з/п	Згідно з Методичними рекомендаціями № 373
1	Прямі матеріальні витрати	1	Сировина та матеріали
		2	Куповані напівфабрикати та комплектувальні вироби
		3	Роботи та послуги виробничого характеру, що виконуються сторонніми підприємствами (організаціями)
		4	Паливо та енергія на технологічні цілі
		5	Поворотні відходи (вираховуються)
2	Прямі витрати на оплату праці	6	Основна заробітна плата
		7	Додаткова заробітна плата
3	Інші прямі витрати	8	Відрахування на соціальні заходи
		9	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання
		10	Витрати на підготовку та освоєння виробництва
		11	Втрати від браку
		12	Технологічні втрати
4	Загальновиробничі витрати	13	Змінні загальновиробничі витрати
		14	Постійні розподілені загальновиробничі витрати

Синтетичний облік виробничих витрат здійснюється на калькуляційному рахунку 23 «Виробництво» такими проводками (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Бухгалтерські проводки з обліку витрат на виробництво

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Відображення списання витрат на виробництво продукції (робіт, послуг): Прямі матеріальні витрати	23	20, 22, 25
2	Прямі витрати на оплату праці	23	66

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
3	Прямі витрати на соціальні заходи	23	65
4	Невідшкодовані втрати від браку	23	24
5	Загальновиробничі витрати (розподіляються між об'єктами)	23	91

Питання для обговорення

1. Рахунки для обліку прямих витрат.
2. Складові технологічної собівартості.
3. Відображення прямих матеріальних витрат.
4. Способи контролю за витрачанням матеріалів у виробництво.

1.6. ОБЛІК ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ

Загальновиробничі витрати – це витрати з обслуговування виробництва й управління роботою цехів та інших підрозділів основного й допоміжного виробництва.

Приклад розподілу загальновиробничих витрат. Підприємство виготовляє 3 види готових виробів (столи, стільці, шафи). Розподіл загальновиробничих витрат здійснюється пропорційно заробітній платі виробничих робітників: 30, 25 і 45% відповідно (рис. 1.4).

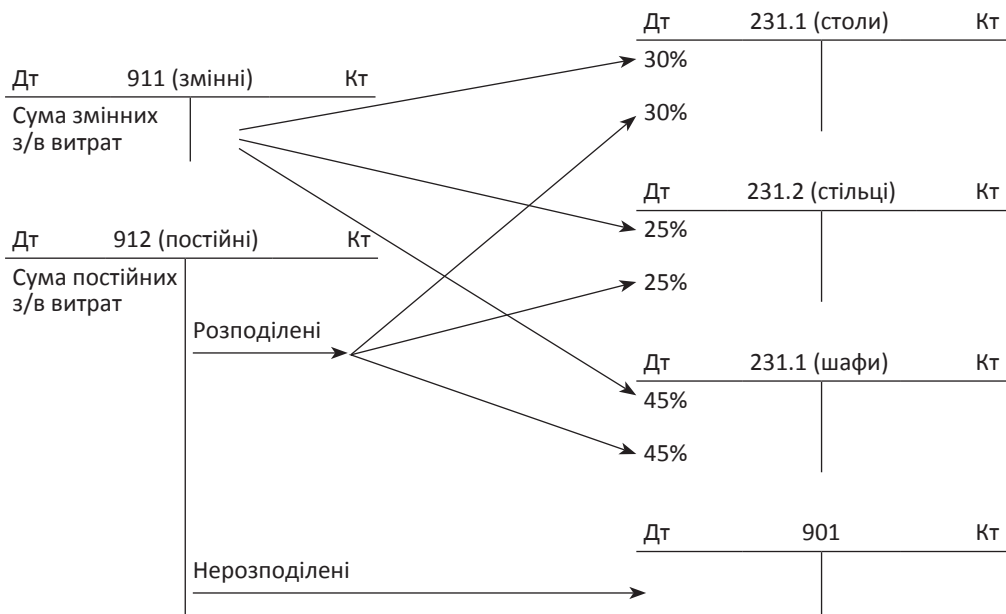

Рис. 1.4. Схема розподілу загальновиробничих витрат

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
6				
7				
8				

ЗАДАЧА 1.3. Відображення в обліку понаднормативних витрат.

Якщо підприємство здійснює нормування витрат на виготовлення виробів і при визначенні їх фактичної виробничої собівартості виникають понаднормативні витрати, що перевищують заплановані, їх також не відносять до собівартості виготовленої продукції, а включають до складу собівартості реалізованої продукції.

Нормативні витрати на виготовлення годинника моделі «Чайка» на підприємстві становлять 86 грн, у т. ч.: витрати на прямі матеріали – 26 грн, прямі витрати на оплату праці – 34, витрати на соціальне страхування – 14, інші прямі витрати – 4, непрямі загальновиробничі витрати – 8 грн. У звітному періоді було виготовлено 12 400 годинників. Загальна сума витрат на їх виготовлення становила 1 103 600 грн у т. ч.: прямі матеріальні витрати – 359 600 грн, прямі витрати на оплату праці – 421 600, прямі витрати на соціальне страхування – 173 600, інші прямі витрати – 49 600, загальновиробничі витрати – 99 200 грн. Нормальна потужність – 12 400 годинників.

Завдання: порівняти фактичні витрати з нормативними, скласти Журнал господарських операцій.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

№ з/п	Стаття витрат	Нормативні витрати, грн	Фактичні витрати, грн	Відхилення, грн
1				
2				
3				
4				
5				
6				

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				

Задача 1.4. Розрахунок рівня загальновиробничих витрат.

Завдання: закінчити розрахунки з визначення витрат на обсяги продукції. При розрахунку необхідно врахувати визначення постійних та змінних витрат.

Розв'язання

Змінні на весь випуск = _____

№ з/п	Найменування	Показник		
1	Обсяги виробництва, од.	20 000	30 000	40 000
2	Змінні витрати на весь обсяг випуску, грн		360 000	
3	Постійні витрати на весь обсяг випуску, грн		480 000	
4	Разом витрат, грн		840 000	
5	Змінні витрати на одиницю, грн			
6	Постійні витрати на одиницю, грн			
7	Разом витрат на одиницю, грн			

Задача 1.5. Розподіл і списання загальновиробничих витрат.

Наказом з облікової політики підприємства встановлено, що нормальною потужністю для підприємства у кожному місяці поточного року є випуск продукції у кількості 400 т. Запланований рівень загальновиробничих витрат на поточний місяць складає 250 000 грн. З них постійні витрати складають 150 000, змінні – 100 000 грн.

Фактичні показники роботи підприємства у січні поточного року характеризуються такими даними:

- витрати на основні матеріали – 25 000 грн;
- заробітна плата основних виробничих робітників – 10 000 грн;
- нарахування на заробітну плату – 3 700 грн;
- амортизація виробничого обладнання – 5 000 грн;

1. Відпущено зі складу у виробництво:
 - матеріали – 11 900;
 - куповані напівфабрикати та комплектуючі вироби – 6 000;
 - паливо – 600.
2. Отримано електроенергію на технологічні цілі – 450.
3. Використано природного газу – 350.
4. Нараховано заробітну плату виробничим робітникам – 6 150.
5. Здано на склад поворотні відходи – 150.
6. Здійснено утримання із заробітної плати робітників – 800.
7. Отримано грошові кошти на виплату заробітної плати – 2 500.
8. Видано аванс робітникам підприємства – 2 500.

Завдання: відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, визначити собівартість готової продукції на кінець місяця.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				

Собівартість готової продукції =

1.7. ОБЛІК БРАКУ

Виробничим браком вважається продукція (деталі, напівфабрикати, готові вироби), яка за своїми властивостями не відповідає встановленим стандартам або технічним умовам та не може бути використана за своїм прямим призначенням або може бути використана тільки після додаткових витрат на виправлення браку (табл. 1.6–1.8, рис. 1.5).

Таблиця 1.6

Класифікація браку

№ з/п	Ознака класифікації	Назва браку
1	За характером дефектів, що виявлені	Кінцевий та виправний
2	За місяцями виявлення	Внутрішній (той, що виявлений самим підприємством). Зовнішній (той, що виявлений покупцем чи споживачем)
3	За причинами та винуватцями	–

Дт	Рахунок 24 «Брак у виробництві»	Кт
Вартість остаточно забракованої продукції Витрати на виправлення браку Інші витрати		Вартість матеріалів (відходів), що отримані від остаточного браку Компенсація втрат за рахунок винуватців браку Списання втрат від браку

Рис. 1.5. Схема рахунка 24 «Брак у виробництві»

Таблиця 1.7

Розрахунок втрат від браку продукції

№ замовлення (виробу)	Собівартість забракованих виробів						Вартість браку за ціною можливого використання	Утримання з винуватців	Втрати від браку (гр. 6 – 7 – 8)
	Матеріали	Заробітна плата робітників	Відрахування на соціальні заходи	Витрати на утримання обладнання	Загальновиробничі витрати	РАЗОМ			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Таблиця 1.8

Бухгалтерські проводки, що використовуються для обліку втрат від браку

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
Витрати на брак в основному та допоміжному виробництвах: – фактична собівартість невикористаного браку в основному та допоміжному виробництві	24	23
Витрати на виправлення браку в основному та допоміжному виробництві: – сировина та матеріали за фактичною собівартістю	24	20
– заробітна плата робітникам за роботу з виправлення браку з нарахуваннями на соціальні заходи	24	66, 65

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
Витрати на виправлення браку у споживачів: – сировина, матеріали, комплектуючі вироби, запасні частини за фактичною собівартістю	24	20
– заробітна плата робітника за роботи з виправлення браку	24	66, 65
– оплата витрат на відрядження робітникам, які здійснювали роботи з виправлення браку	24	372
– вартість робіт з виправлення браку сторонніми організаціями	24	685
Витрати за остаточно забраковану продукцію, що повернена покупцями: а) фактична собівартість продукції: – сторно-затрати з випуску продукції	26	23
– одночасно – звичайним записом (фактична вартість)	26	23
б) транспортні витрати, що пов'язані з поверненням продукції, що відшкодовуються покупцеві	24	36
Зменшення втрат від браку: – вартість браку, що взятий на облік як матеріальні цінності за цінами можливого використання або реалізації	209	24
– суми, що відшкодовуються іншими підприємствами у відшкодування втрат від недоброякісних матеріалів або несвоєчасного надання електроенергії, газу, води тощо (суми узгоджені)	374	24
– суми, що утримані із заробітної плати робітників підприємства, які винні у допущеному браку	66	24
Остаточні втрати від браку: – суми втрат від браку за основним виробництвом	23	24
– суми втрат від браку за допоміжним виробництвом	23	24

Питання для обговорення

1. Що таке брак?
2. Як класифікується брак?
3. У яких документах відображаються відомості про брак?

Практичні завдання

Задача 1.7. Облік втрат від браку.

Приватне підприємство «Бортко» займається індивідуальним виробництвом на замовлення клієнтів.

Витрати матеріалів і заробітної плати у звітному періоді, наведено нижче, грн.

№ з/п	Стаття витрат	Замовлення № 1	Замовлення № 2	Разом
1	Матеріали	1745	748	
2	Поворотні відходи	145,2	–	
3	Основна заробітна плата	1076	396	

№ з/п	Стаття витрат	Замовлення № 1	Замовлення № 2	Разом
4	Додаткова заробітна плата			
5	Нарахування ЄСВ (38,92%)			
6	Витрати на підготовку і освоєння виробництва		–	
Коефіцієнт ЗВВ на продукцію =				
7	ЗВВ			
8	Собівартість продукції замовлення № 1 =			
9	Собівартість продукції замовлення № 2 =			

Додаткові дані:

– Додаткова заробітна плата виробничих робітників складає 8%.

– Витрати на підготовку і освоєння виробництва списуються на замовлення № 1 в розрахунок 3,6 грн на один випущений виріб (випуск склав 37 виробів).

– Загальновиробничі витрати (ЗВВ) склали 2347 грн (розподіляються між замовленнями і забракованою продукцією пропорційно основній заробітній платі виробничих робітників).

– Вартість браку оцінюється за прямими витратами таким розрахунком, грн:

№ з/п	Статті витрат	Замовлення № 1	Замовлення № 2	Разом
1	Матеріали	27,2	11,4	
2	Основна заробітна плата	12,6	6,4	
3	Вартість металобрухту	2,6	1,2	
4	Додаткова заробітна плата*			
5	Нарахування ЄСВ на ФОП			
Коефіцієнт розподілу ЗВВ для визначення втрат від браку:				
6	Загальновиробничі витрати			30

*На вартість забракованої продукції відносять додаткову заробітну плату у розмірі 8% від основної заробітної плати.

Завдання: розподілити загальновиробничі витрати, скласти розрахунок втрат від браку, заповнити картку обліку витрат на виробництво.

Розв'язання

№ з/п	Статті витрат	Замовлення № 1	Замовлення № 2	Разом
1	Матеріали	1745	748	
2	Поворотні відходи	145,2	–	
3	Основна заробітна плата	1076	396	
4	Додаткова заробітна плата			

№ з/п	Статті витрат	Замовлення № 1	Замовлення № 2	Разом
5	Нарахування ЄСВ (38,92%)			
6	Витрати на підготовку і освоєння виробництва		–	
Коефіцієнт ЗВВ на продукцію =				
7	ЗВВ			
8	Собівартість продукції замовлення № 1 =			
9	Собівартість продукції замовлення № 2 =			

№ з/п	Статті витрат	Замовлення № 1	Замовлення № 2	Разом
1	Матеріали	27,2	11,4	
2	Основна заробітна плата	12,6	6,4	
3	Вартість брухту	2,6	1,2	
4	Додаткова заробітна плата			
5	Нарахування ЄСВ на ФОП			
Коефіцієнт розподілу ЗВВ для визначення втрат від браку:				
6	Загальновиробничі витрати			30
	Витрати від браку			

1.8. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОПОМІЖНИХ ВИРОБНИЦТВ

Для аналізу і розрахунку витрат і послуг допоміжних виробництв доцільно використовувати такі форми (табл. 1.9, 1.10).

Таблиця 1.9

Відомість розподілу послуг допоміжних виробництв

Місяць	Цех, що надає послуги	Цех, який отримує послуги	Вид послуг	Шифри рахунків бухгалтерського обліку		Кількість	Ціна	Вартість послуг		Контрольні результати
				Дт	Кт			У цеху, що отримав послуги	У цеху, що надав послуги	

**Проводки з обліку витрат
у допоміжних виробництвах**

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Виконані роботи та надані послуги допоміжними виробництвами для інших допоміжних виробництв свого підприємства та обслуговуючих виробництв і господарств: а) планова собівартість зустрічних послуг, що надані взаємно одними допоміжними виробництвами іншим допоміжним виробництвам: – вартість послуг, що обліковуються виробництвами – споживачами у складі основних витрат	232	231
2	– те саме у складі загальноновиробничих витрат	91	232
3	б) фактична собівартість виконаних робіт та наданих послуг допоміжними виробництвами іншим допоміжним виробництвам, але тим, що не виконували зустрічних робіт і послуг	232	232
4	в) фактична собівартість виконаних робіт та наданих послуг обслуговуючим виробництвам та господарствам	949	232
5	Виконані роботи та надані послуги основному виробництву: фактична собівартість відпущеної енергії (електроенергія, тепла енергія, стиснене повітря, газ тощо) і води	231, 91	232
6	Роботи, що виконані власним транспортом для потреб підприємства: – фактична собівартість доставки на склад підприємства придбаних виробничих запасів	20	232
7	Фактична собівартість робіт, що виконані з ремонту основних засобів	91, 92	232
8	Роботи, що виконані з виготовлення запасних частин, спеціального інструменту та спеціальних пристосувань	20, 153 112	232 153
9	Роботи, що виконані власним транспортом підприємства з доставки готової продукції на станцію (пристань, порт) відправлення або на склад покупця	93	232
10	Виконані роботи та послуги, надані замовникам	903	232

Питання для обговорення

1. Особливості обліку в допоміжних виробництвах.
2. Рахунки для обліку витрат у допоміжних виробництвах.

Практичні завдання

Задача 1.8. Облік витрат допоміжного виробництва.

Електропідстанція виробляє електроенергію, яка споживається для виробничих і невиробничих цілей. У лютому витрати цього підрозділу на виробництво електроенергії склали 10 200 грн, у т. ч.:

- паливо – 7 400;
- заробітна плата виробничих робітників – 1 100;
- нарахування на заробітну плату виробничих робітників – 420;
- амортизація обладнання – 1 280.

Згідно з показниками лічильників електроенергія споживалася у таких пропорціях: 75% – виробничими цехами, 15 – на адміністративні цілі, 10% – службою збуту.

Завдання: відобразити витрати допоміжного виробництва на рахунках бухгалтерського обліку.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				

1.9. ЗВЕДЕНИЙ ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ

Узагальнення виробничих витрат щомісяця здійснюється на рахунках синтетичного та аналітичного обліку. Загальну схему наведено на рис. 1.6.

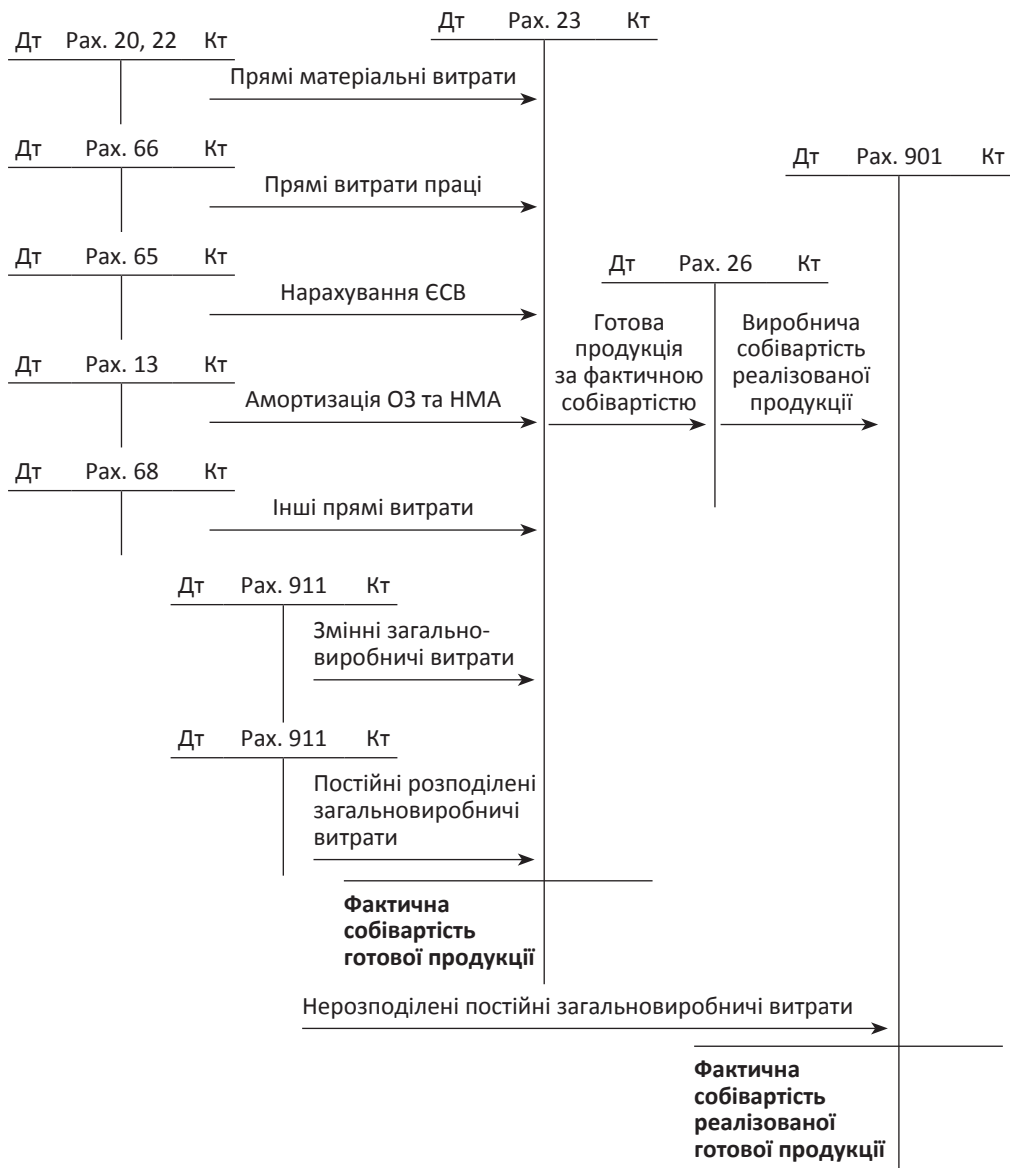

Рис. 1.6. Схема формування виробничої собівартості та собівартості реалізованої продукції

Питання для обговорення

1. Організація, значення і завдання обліку витрат на виробництво.
2. Облік прямих витрат та їх документування.
3. Облік загальновиробничих витрат.

Індивідуальні завдання

1. Загальна характеристика методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

2. Простий метод обліку витрат і калькулювання собівартості.
3. Попередільний метод обліку витрат і калькулювання собівартості.
4. Позамовний метод обліку витрат і калькулювання собівартості.

Практичні завдання

Задача 1.9. Зведений облік витрат.

Залишки незавершеного виробництва на 1-ше число звітного періоду склали – 40 000 грн. За поточний місяць підприємство здійснило витрати:

Прямі виробничі витрати склали – 37 500 грн.

Загальновиробничі витрати:

- змінні – 2 500 грн;
- постійні розподілені – 10 000 грн;
- постійні нерозподілені – 5 000 грн.

У звітному періоді було реалізовано готової продукції на суму 90 000 грн (у т. ч. ПДВ). Залишки незавершеного виробництва на початок наступного звітного періоду склали 30 000 грн.

Завдання: визначити собівартість готової продукції та відобразити на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				

Задача 1.10. Заповнення первинної документації.

На машинобудівному заводі «Автекс» токарні верстати виготовляють у складальному цеху. У звітному періоді у цеху було здійснено такі витрати: прямі матеріальні витрати – 86 000 грн, прямі витрати на оплату праці – 32 000, витрати на додаткову заробітну плату – 8 000, відрахування на соціальні заходи – 16 400, амортизація виробничого обладнання – 15 500, витрати на утримання і експлуатацію машин і обладнання – 8 300, розподілені загальновиробничі витрати 18 400 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій, заповнити прибутковий ордер, відкрити картку складського обліку.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				

Типова форма № М-4

Затверджена наказом Міністерства України
від 21 червня 1996 р. № 193

_____ підприємство, організація
Ідентифікаційний
код ЄДРПОУ

Код за УКУД

ПРИБУТКОВИЙ ОРДЕР № _____

Номер документа	Дата складання	Код виду операції	Склад	Постачальник		Кореспондуючий рахунок		Номер супровідного документа
				Найменування	Код	Рахунок, субрахунок	Код аналітичного обліку	

Матеріальні цінності		Одиниця виміру		Кількість		Ціна	Сума	Номер паспорта	Порядковий номер запису за складською картотекою
Найменування, сорт, розмір, марка	Номенклатурний номер	Код	Найменування	За документом	Прийнято фактично				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Прийняв

Здав

Типова форма № М-12

Затверджена наказом Міністерства України
від 21 червня 1996 р. № 193

_____ підприємство, організація

ідентифікаційний

код ЄДРПОУ _____

Код за УКУД _____

КАРТКА № _____ СКЛАДСЬКОГО ОБЛІКУ МАТЕРІАЛІВ

Склад	Місце зберігання		Марка	Сорт	Профіль	Розмір	Номенклатурний номер	Одиниця виміру		Ціна	Норма запасу
	Стелаж	Комірка						Код	Найменування		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Найменування матеріалу	Дорогоцінний метал				Номер рядка У ф. № 2-ДМ, дод. до ф. № 2-ДМ і № 4-ДМ
	Найменування	Вид	Маса, г	Номер паспорта	
	13	14	15	16	17

Дата запису	Номер документа	Номер за порядком	Від кого одержано чи кому відпущено	Прибуток	Видаток	Залишок	Контроль (підпис, дата)
18	19	20	21	22	23	24	25

Контрольні питання

1. Які види діяльності ви знаєте?
2. Що таке операційна діяльність?
3. Що таке фінансова діяльність?
4. Що таке інвестиційна діяльність?
5. Що є головним принципом в обліку витрат?
6. Що таке витрати?
7. Що таке незавершене виробництво?
8. Як групуються виробничі витрати?
9. Що таке прямі витрати?
10. Що таке непрямі витрати?
11. Що не визнається витратами?
12. За якими елементами групуються витрати?
13. Які моделі організації обліку витрат ви знаєте?
14. Наведіть структуру рахунків класу 8.
15. Що таке витрати періоду?
16. Які витрати належать до прямих витрат?
17. Що таке непрямі витрати?
18. Як класифікуються загальновиробничі витрати?
19. З яких витрат формується собівартість реалізованої готової продукції?
20. Перелічіть способи списання матеріалів у виробництво?
21. Способи контролю за витрачанням матеріалів у виробництво.
22. На якому рахунку здійснюється облік загальновиробничих витрат?
23. Що таке остаточний брак?

ОБЛІК ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ

- 2.1. ОБЛІК АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ.**
 - 2.2. ОБЛІК ВИТРАТ НА ЗБУТ.**
 - 2.3. ОБЛІК ІНШИХ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ.**
-

2.1. ОБЛІК АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ

До собівартості реалізованої продукції відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» не включаються такі витрати: адміністративні витрати; витрати на збут; інші витрати. Ці витрати належать до витрат періоду.

До адміністративних витрат відносять загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства:

– загальні корпоративні витрати (до їх складу належать: витрати на організацію прийомів, презентацій і свят, придбання та вручення подарунків, включаючи безкоштовне роздавання зразків товарів чи безоплатне надання послуг, витрати на утримання спостережної ради, реєстрацію та перереєстрацію підприємства, витрати на оприлюднення фінансової звітності на опублікування інформації про емісію цінних паперів, на виготовлення бланків цінних паперів, витрати на проведення річних зборів);

– витрати на службові відрядження й утримання апарату управління підприємства та іншого загальногосподарського персоналу;

– витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона);

– винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);

– витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, факс тощо);

– амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;

– витрати на врегулювання спорів у судових органах;

– податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);

– плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків;

– інші витрати загальногосподарського призначення.

Облік адміністративних витрат здійснюють на рахунку 92 «Адміністративні витрати». За дебетом відображається сума визнаних витрат, за кредитом – їх списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Аналітичний облік адміністративних витрат здійснюється за номенклатурою, що визначена підприємством. Проводки з обліку адміністративних витрат наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку адміністративних витрат

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Витрати на зв'язок	92	685
2	Витрати на службові відрядження адміністративного персоналу	92	372
3	Плата за розрахунково-касове обслуговування	92	31
4	Нарахування заробітної плати адміністрації та обслуговуючому персоналу	92	66
5	Відрахування на обов'язкове соціальне страхування	92	65
6	Нарахована орендна плата (при операційній оренді адміністративних приміщень)	92	685
7	За аудиторські послуги	92	685
8	Витрати на задоволення позову арбітражним судом	92	685
9	За надані послуги з охорони	92	685
10	Знос офісного обладнання	92	131
11	Нарахування податків і зборів (тих, що не включаються до собівартості)	92	641, 65
12	Списання адміністративних витрат наприкінці звітної періоду	791	92

Питання для обговорення

1. Класифікація адміністративних витрат.
2. Документування операцій, що відображають адміністративні витрати.

Практичні завдання**ЗАДАЧА 2.1.** Облік адміністративних витрат.

За січень звітної року:

- нараховано заробітну плату директору та головному бухгалтеру підприємства у сумі 1 200 грн;
- виставлено рахунок за послуги телефонного зв'язку в сумі 240 грн, у т. ч. ПДВ 40 грн;
- передано в експлуатацію канцелярське приладдя на суму 25 грн;
- нараховано орендну плату за оренду офісу в розмірі 1 200 грн, у т. ч. ПДВ 200 грн;
- нараховано податки, збори та обов'язкові платежі, що включаються до адміністративних витрат – 200 грн;
- плата за послуги Інтернету – 120 грн, у т. ч. ПДВ 20 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

РОЗВ'ЯЗАННЯ**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				

2.2. ОБЛІК ВИТРАТ НА ЗБУТ

Витрати на збут включають витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг), а саме:

- витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції;
- витрати на ремонт тари;
- оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговельним агентам і працівникам відділу збуту;
- витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг);
- витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг (операційна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона);
- витрати на транспортування, перевалку та страхування готової продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки;
- витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;
- інші витрати, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг.

Облік витрат на збут відображається за дебетом рахунка 93 «Витрати на збут», за кредитом рахунка відображається їх списання у порядку закриття на Дт рахунка 79 «Фінансові результати». Проводки щодо обліку витрат на збут наведено в табл. 2.2.

Проводки з обліку витрат на збут

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Витрати на пакувальні матеріали та ремонт тари	93	204
2	Нарахування заробітної плати працівникам відділу збуту	93	661
3	Нарахування витрат на соціальне страхування	93	65
4	Витрати на рекламу	93	685
5	Витрати на відрядження працівникам відділу збуту	93	372
6	Витрати за операційною орендою основних засобів відділу збуту	93	685
7	Витрати послуг посередницьких організацій	93	685
8	Витрати на амортизацію основних засобів відділу збуту	93	131
9	Списання витрат на збут на фінансові результати діяльності після завершення звітного періоду	791	93

Питання для обговорення

1. Класифікація витрат на збут.
2. Документування витрат на збут.

Практичні завдання

Здача 2.2. Облік витрат на збут.

За січень здійснено такі операції:

- нараховано заробітну плату працівникам відділу збуту за звітний період у сумі 600 грн;
- надано рекламним агенством послуги з розміщення реклами продукції у засобах масової інформації на суму 180 грн, у т. ч. ПДВ 30 грн;
- надано послуги з доставки транспортним підприємством продукції замовнику на суму 60 грн, у т. ч. ПДВ 10 грн.

Завдання: відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
5				
6				

2.3. ОБЛІК ІНШИХ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

До іншої операційної належить діяльність, яка обслуговує основну діяльність. Для узагальнення інформації про витрати від іншої операційної діяльності підприємства у звітному періоді використовується рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності».

На рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» ведеться облік операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут».

Рахунок 94 має такі субрахунки:

940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»;

941 «Витрати на дослідження і розробки»;

942 «Собівартість реалізованої іноземної валюти»;

943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»;

944 «Сумнівні та безнадійні борги»;

945 «Втрати від операційної курсової різниці»;

946 «Втрати від знецінення запасів»;

947 «Нестачі й втрати від псування цінностей»;

948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»;

949 «Інші витрати операційної діяльності».

Питання для обговорення

1. Класифікація витрат періоду.
2. Віднесення на фінансовий результат витрат періоду.

Індивідуальні завдання

1. Облік витрат від фінансової діяльності.
2. Облік витрат інвестиційної діяльності.
3. Облік інших неопераційних витрат.

Практичні завдання

Здача 2.3. Облік інших послуг.

Підприємство уклало угоду з підприємством-нерезидентом (США) на придбання виробничих запасів на суму 20 000 дол. США. Для цього підприємство має попередньо купити валюту країни, з якою укладена угода, тобто до-

лари США, тому підприємство і перерахувало на міжбанківську валютну біржу 280 000 грн. Курс купівлі на міжбанківській валютній біржі – 14,83 грн за дол. США, курс НБУ на дату зарахування придбаних доларів США – 14,61 грн за дол. США. Комісійна винагорода банку – 2% від вартості придбаної валюти у гривнях.
Завдання: заповнити Журнал господарських операцій.

РОЗВ’ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				

ЗАДАЧА 2.4. Реалізація виробничих запасів.

Підприємство реалізує надлишок виробничих запасів (запасних частин), які не може використовувати у виробничому процесі. Балансова вартість запасних частин, що підлягають реалізації, – 17 280 грн. Вартість реалізації запасних частин за укладеною угодою – 18 360 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

РОЗВ’ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				

ЗАДАЧА 2.5. Облік інших операційних витрат.

Підприємство методом періодизації дебіторської заборгованості визначило суму сумнівної заборгованості – 4 000 грн. На кінець звітного періоду підприємство визначило резерв сумнівних боргів у сумі 3 000 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Задача 2.6

На підставі нижченаведених господарських операцій скласти Журнал господарських операцій.

Вихідні дані

№ з/п	Зміст господарських операцій	Сума, грн
1	Нараховано амортизацію основних засобів, що відносять до збуту продукції	240
2	Списано пакувальні матеріали	150
3	Відображено уцінку товарів, які повністю або частково втратили свою початкову вартість за час експонування у кімнатах зразків	80
4	Видано аванс торговому агенту на відрядження	300
5	Затверджено авансовий звіт, списано витрати на відрядження	300
6	Списано МШП для потреб збуту	70
7	Визнано у складі витрат на збут суми мита з експортного товару	200
8	Створено резерв сумнівних боргів	1 000
9	Нараховано заробітну плату: – директору підприємства; – працівникам бухгалтерії; – працівникам відділу збуту	3 000 7 540 4 000
10	Здійснено відрахування від заробітної плати (37,7%)	?
11	Акцептовано рахунок рекламного агентства за рекламу продукції, призначену для реалізації	150

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
7				
8				
9				
10				
11				

Задача 2.7. Втрати від надзвичайної діяльності.

Під час стихійного лиха підприємство зазнало збитків у вигляді:

- 1) пошкодження виробничих запасів на суму 2 700 грн;
- 2) пошкодження готової продукції на суму 6 800 грн;
- 3) нарахованої заробітної плати працівникам, які ліквідували наслідки стихійного лиха, – 400 грн.

Від пошкоджених ТМЦ оприбутковано матеріалів на суму 2 000 грн.

Завдання: відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку та визначити збитки від стихійного лиха.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				

Контрольні питання до теми

1. Як класифікуються витрати періоду?
2. Що таке адміністративні витрати?
3. Що відображається на рахунку 93?
4. Що відображається на рахунку 945?
5. Що відображається на рахунку 948?
6. Що відображається на рахунку 946?
7. Яким чином закриваються рахунки витрат періоду?
8. Якими первинними документами оформлюються господарські операції від іншої операційної діяльності?
9. В яких облікових регістрах відображається інформація з обліку витрат періоду?

ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

- 3.1. ЗМІСТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА ЇЇ ОЦІНКА.**
 - 3.2. ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.**
 - 3.3. ОБЛІК ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.**
 - 3.3.1. ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЗА ПРОДУКЦІЮ, ТОВАРИ, РОБОТИ І ПОСЛУГИ.**
 - 3.3.2. ОБЛІК СУМНІВНОЇ ТА БЕЗНАДІЙНОЇ ДЕБІТОРСЬКИХ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ.**
 - 3.3.3. ОБЛІК ВЕКСЕЛІВ ОДЕРЖАНИХ.**
 - 3.3.4. ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА РОЗРАХУНКАМИ.**
 - 3.3.5. ОБЛІК ІНШОЇ ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.**
 - 3.4. ВІДОБРАЖЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В ПЕРВИННИХ ДОКУМЕНТАХ, ОБЛІКОВИХ РЕГІСТРАХ І ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ.**
 - 3.5. ОБЛІК ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ.**
-

3.1. ЗМІСТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА ЇЇ ОЦІНКА

Методичні основи обліку дебіторської заборгованості регламентує П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість».

Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів на певну дату.

Дебітори – це фізичні та юридичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Згідно з п. 5 П(С)БО 10 дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума. Імовірність отримання економічних вигід за дебіторською заборгованістю існує, якщо підприємство очікує на своєчасну її оплату. Якщо в підприємства з'являються сумніви щодо своєчасної її оплати, то така заборгованість вважається сумнівною.

Дебіторська заборгованість класифікується за такими основними критеріями:

- строками погашення та зв'язком з нормальним операційним циклом;
- об'єктами, стосовно яких виникла дебіторська заборгованість;
- своєчасністю погашення.

За строками погашення дебіторська заборгованість поділяється на довгострокову та поточну.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

- Щодо об'єктів, де вона виникає, групування здійснюється за такими видами:
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;

- дебіторська заборгованість за розрахунками;
- за наданими позиками;
- заборгованість, забезпечена векселями;
- заборгованість орендаря за фінансовою орендою, яка відображається в балансі орендодавця;
- інша дебіторська заборгованість (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Взаємозв'язок показників дебіторської заборгованості у балансі з рахунками бухгалтерського обліку

Баланс		Рахунки (субрахунки)	
Стаття	Рядок	Код рахунка	Назва субрахунка
I. Необоротні активи. Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	181	Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду
		182	Довгострокові векселі отримані
		183	Інша дебіторська заборгованість
II. Оборотні активи. Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	341	Короткострокові векселі, отримані у національній валюті
		342	Короткострокові векселі, отримані в іноземній валюті
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги			
Чиста реалізаційна вартість або первісна вартість	1125	361	Розрахунки з вітчизняними покупцями та замовниками
		362	Розрахунки з іноземними покупцями та замовниками
		38	Резерв сумнівних боргів
Дебіторська заборгованість за розрахунками			
З бюджетом	1135	64	Розрахунки за податками
у т. ч. з податку на прибуток	1136	641	
За іншими платежами	1135	642	Розрахунки за обов'язковими платежами
За виданими авансами	1130	371	Розрахунки за виданими авансами
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	373	Розрахунки за нарахованими доходами
		682	Внутрішні розрахунки
		683	Внутрішньогосподарські розрахунки
		372	Розрахунки з підзвітними особами
		374	Розрахунки за претензіями
		375	Розрахунки з відшкодування завданих збитків
		376	Розрахунки за позиками членам кредитних спілок
		377	Розрахунки з іншими дебіторами
		65	Розрахунки за страхуванням

Залежно від своєчасності погашення дебіторська заборгованість поділяється:
– на дебіторську заборгованість, визначений угодою строк оплати якої не настав;

– дебіторську заборгованість, не оплачену в строк. Така заборгованість, у свою чергу, поділяється на безнадійну та сумнівну.

Залежно від терміну погашення та впевненості підприємства в непогашенні дебіторської заборгованості на дату балансу вона оцінюється за:

- первісною вартістю;
- чистою вартістю реалізації;
- теперішньою вартістю;
- дисконтованою вартістю майбутніх платежів, що очікується для погашення цієї заборгованості.

Питання для обговорення

1. Класифікація дебіторської заборгованості.
2. Оцінка дебіторської заборгованості.

Практичні завдання

Здача 3.1. Класифікація дебіторської заборгованості.

У підприємства такі види дебіторської заборгованості:

- 1) за підзвітними сумами;
- 2) з постачальниками за неустойку;
- 3) з постачальниками за перераховані аванси;
- 4) з покупцями за виконані роботи;
- 5) з покупцями за продане обладнання, що обліковувалося у складі основних засобів;
- 6) з розрахунків податкових зобов'язань з ПДВ;
- 7) з комунального податку (переплата);
- 8) з відсотків, які нараховані орендодавцем до отримання згідно з договором фінансової оренди;
- 9) з непогашеного залишку позики, що видана працівнику підприємства (строк погашення настане через 1,5 року);
- 10) з надання майна у фінансову оренду;
- 11) з простого векселя, що отримано у забезпечення заборгованості за відвантажений товар.

Завдання: зазначити, на яких рахунках та в яких рядках балансу відображається ця дебіторська заборгованість.

Розв'язання

№ з/п	Субрахунок	Найменування субрахунка	Код рядка балансу	Найменування статті балансу
1				
2				
3				

№ з/п	Субрахунок	Найменування субрахунка	Код рядка балансу	Найменування статті балансу
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				

3.2. ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Довгостроковою вважається дебіторська заборгованість, яка не виникає в ході звичайного операційного циклу, термін погашення якої – більш ніж 12 місяців з дати балансу.

До довгострокової належить дебіторська заборгованість:

- за майно, передане у фінансову оренду;
- довгострокові векселі отримані;
- інша дебіторська заборгованість.

Облік довгострокової дебіторської заборгованості ведеться на рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» (рис. 3.1).

Дт	18	Кт
Виникнення (збільшення) заборгованості		Погашення (списання) заборгованості

Рис. 3.1. Схема рахунка 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»

Рахунок 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» має такі субрахунки:

- 181 «Заборгованість за майно, що передане у фінансову оренду»;
- 182 «Довгострокові векселі одержані»;
- 183 «Інша дебіторська заборгованість»;
- 184 «Інші необоротні активи».

Питання для обговорення

1. Класифікація дебіторської заборгованості.
2. Оцінка дебіторської заборгованості.

Практичні завдання

Задача 3.2. Облік довгострокової дебіторської заборгованості.

3 травня поточного року ТОВ «Лонжерон» придбало основні засоби вартістю 120 000 грн, у т. ч. ПДВ, з метою передачі їх у фінансову оренду АТ «Крето». Угоду уклали на 5 років. Основний платіж складається із відшкодування вартості та суми винагороди за користування основним засобом. Відшкодування вартості складає 5 000 грн без ПДВ, винагорода за користування – 10% від відшкодування вартості (вартість + ПДВ). За умовою договору, залишкова вартість основного засобу становить 10 000 грн.

Завдання: заповнити Журнал господарських операцій та відповідні первинні документи.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
Облік орендодавця (ТОВ «Лонжерон»)				
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
Облік орендаря (АТ «Крето»)				
1				
2				
3				

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
4				
5				
6				

3.3. ОБЛІК ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI

3.3.1. ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЗА ПРОДУКЦІЮ, ТОВАРИ, РОБОТИ І ПОСЛУГИ

Дебіторська заборгованість за товари, роботи й послуги виникає при відвантаженні продукції, товарів, робіт і наданні послуг за умови розрахунку в майбутньому покупцями. Особливістю поточної дебіторської заборгованості за готову продукцію, товари, роботи і послуги є те, що вона визнається одночасно з визнанням доходу від їх реалізації. Для обліку цієї заборгованості використовується рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» (рис. 3.2).

Дт	36	Кт
Продажна вартість реалізованої продукції товарів, виконаних робіт, наданих послуг (із податками)	Сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства	

Рис. 3.2. Схема рахунка 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»

Сальдо рахунка відображає заборгованість покупців та замовників за одержану продукцію (роботи, послуги).

Основні господарські операції з обліку розрахунків з покупцями наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Проводки з обліку поточної дебіторської заборгованості

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Визнання доходу від реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг	36	70
2	Одночасно на суму ПДВ	70	641
3	Списана собівартість реалізованої готової продукції, товарів	90	26, 28
4	Погашена заборгованість покупців за готову продукцію, товари, роботи й послуги	31	36
5	Заявлені претензії покупцям	374	36
6	Списана за рахунок резерву сумнівних боргів безнадійна дебіторська заборгованість	38	36

Питання для обговорення

1. Документування дебіторської заборгованості.
2. Облік знижок.

Практичні завдання

Задача 3.3. Розрахунки з покупцями за готову продукцію.

ПрАТ «Світловодський завод силікатних виробів» отримало передоплату в поточному місяці від МП «Орбіта» у сумі 12 000 грн (у т. ч. ПДВ 2000 грн), від СПД Іванов на суму 9 000 (у т. ч. ПДВ 1500 грн). Через три дні цим підприємством було відвантажено готову продукцію (цеглу силікатну):

1. МП «Орбіта» на суму 12 000 (у т. ч. ПДВ);
2. СПД Іванов на суму 7 200 (у т. ч. ПДВ).

Фактична собівартість реалізованої готової продукції, розрахована наприкінці звітного місяця, склала 9 000 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій та відобразити їх на рахунках (рис. 3.3).

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
14				
15				
16				
17				

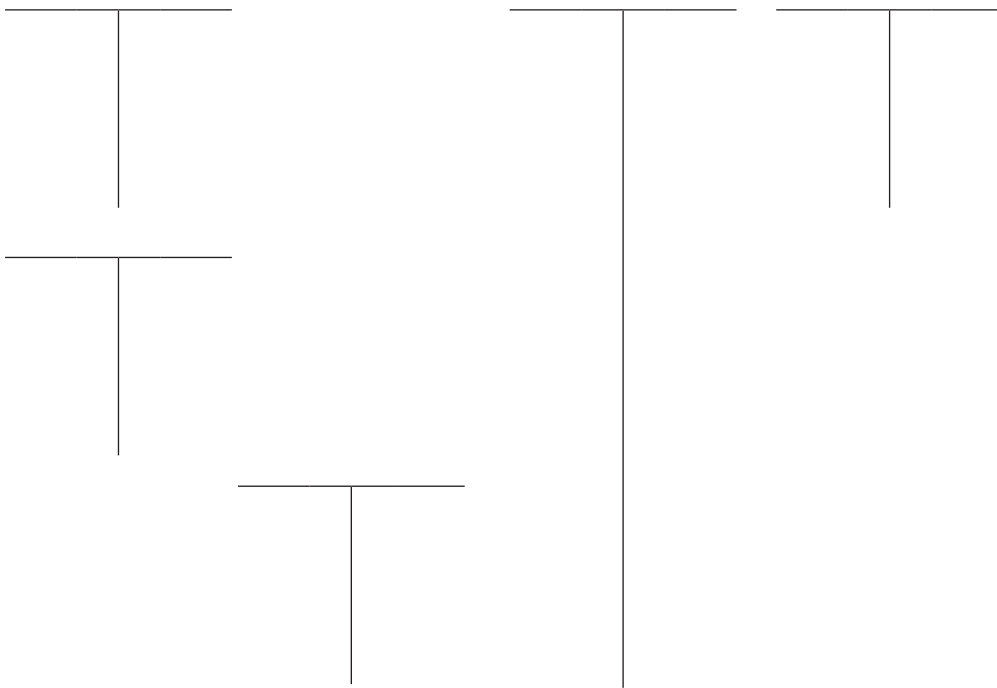

Рис. 3.3. Схема формування фінансового результату

Задача 3.4. Облік наданих знижок за умови дострокової (попередньої) оплати.

Підприємство реалізує верстати за ціною 24 000 грн/шт. (собівартість – 18 000 грн/шт.). За умови дострокової оплати (у 5-денний термін з дня отримання рахунка) покупець одержує знижку 5% від ціни реалізації. 15.03 підприємство виставило рахунок покупцеві на оплату за 3 верстати. Загальна сума за рахунком – 72 000 грн. 18.03 покупець сплатив аванс за верстати, які були доставлені покупцеві 20.03.

Завдання: наведені операції відобразити у Журналі господарських операцій та на рахунках бухгалтерського обліку (рис. 3.4).

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				

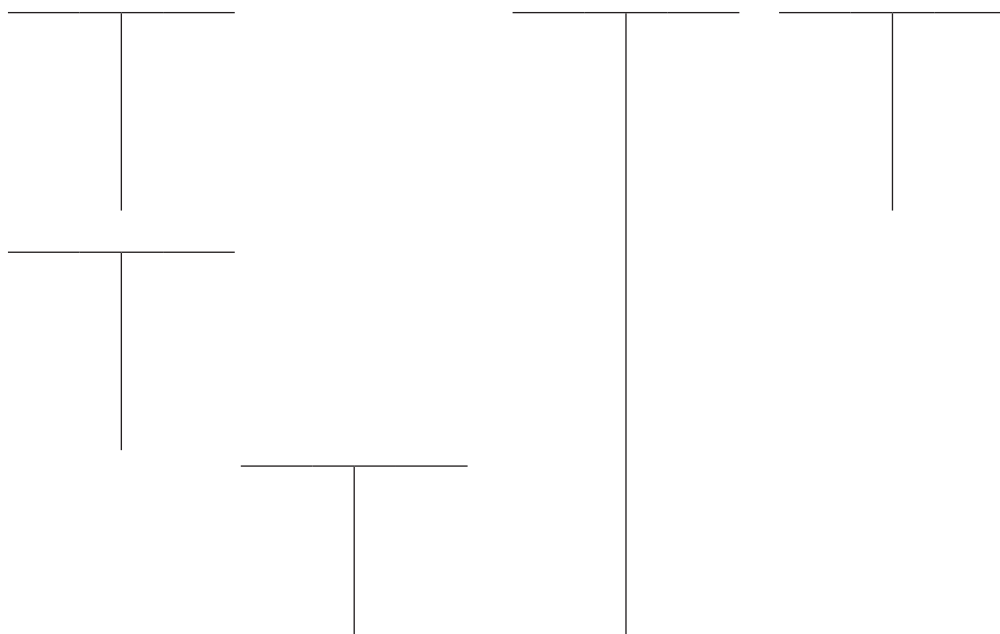

Рис. 3.4. Схема формування фінансового результату

ЗАДАЧА 3.5. Облік наданих знижок за умови «швидкої» оплати.

За умовами попередньої задачі підприємство реалізує ту саму продукцію, однак знижка надається за умови оплати в 5-денний термін з дати відвантаження верстатів у розмірі 5%. 20.03 було відвантажено 3 верстати покупцеві. 24.03 покупець здійснив оплату за верстати (у період реалізації знижки).

Завдання: скласти Журнал господарських операцій та відобразити їх на рахунках (рис. 3.5).

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				

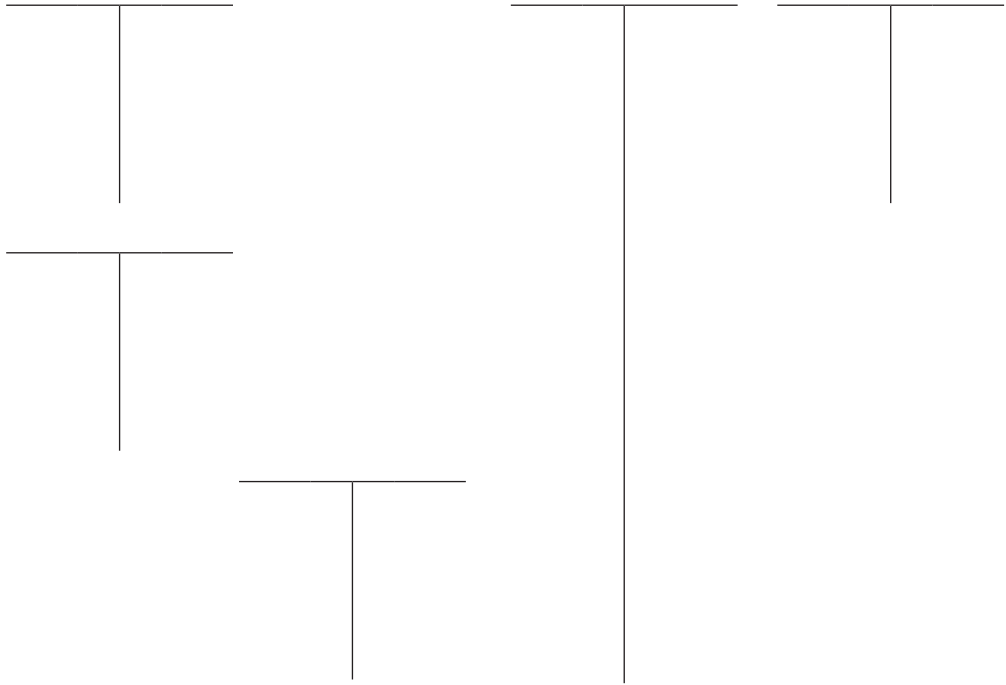

Рис. 3.5. Схема формування фінансового результату

3.3.2. ОБЛІК СУМНІВНОЇ ТА БЕЗНАДІЙНОЇ ДЕБІТОРСЬКИХ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ

Строки оплати дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги визначаються укладеними договорами з дебіторами або в установлених їм для оплати рахунках. За умовами більшості угод, які укладаються підприємствами, нормальними вважаються строки для оплати до 30 днів з дати відвантаження продукції, робіт, послуг. Якщо після закінчення цього строку заборгованість не оплачується клієнтом, то в підприємства-виробника можуть виникати сумніви щодо оплати частини або всієї суми такої заборгованості. Чим більший строк несплати заборгованості, тим більші сумніви щодо її оплати виникають у підприємства-виробника. Сумнівну дебіторську заборгованість не визнають при оцінці активів балансу, а відносять до резерву сумнівних боргів.

Величина резерву сумнівних боргів формується за такими методами:

- 1) виходячи з платоспроможності окремих дебіторів;
- 2) відповідно до періодизації дебіторської заборгованості;
- 3) виходячи з питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації товарів, робіт, послуг.

При віднесенні до резерву сумнівних боргів дебіторську заборгованість списують з балансу й одночасно відносять на позабалансовий рахунок 071 «Списана дебіторська заборгованість» для утримання на період можливої сплати боржником (не менше ніж три роки). Якщо сформованого резерву не вистачає в цілому за всіма групами, безнадійну заборгованість відносять за рахунок інших операційних витрат (табл. 3.3).

Основні операції з обліку безнадійної заборгованості

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Списаний безнадійний борг покупця	38, 944	361
2	Зарахована на позабалансовий рахунок сума заборгованості покупця	071	–
3	Відшкодована покупцем сума боргу	311 36	36 716
4	Списана з позабалансового рахунка сума відшкодованої заборгованості	–	071

Питання для обговорення

1. Методи розрахунку та встановлення резерву сумнівних боргів.

Практичні завдання

ЗАДАЧА 3.6. Облік сумнівної та безнадійної дебіторських заборгованостей.

Станом на 31 грудня поточного року в складі дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги відображено заборгованість підприємства А – 12 000 грн, щодо якого було порушено справу про банкрутство. У зв'язку з цим погашення підприємством А заборгованості є сумнівним. Отже, уся сума заборгованості підприємства А – 12 000 грн – відноситься до резерву сумнівних боргів.

Завдання: відобразити цю господарську операцію на рахунках бухгалтерського обліку.

Розв'язання

Задача 3.7

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції, грн:

- 1) створено резерв сумнівних боргів – 3 500;
- 2) списано безнадійну заборгованість у сумі, що виникла у результаті перерахування авансу постачальнику – 2 000;
- 3) списано безнадійну заборгованість за товари, що відвантажені покупцю – 3 700;
- 4) відшкодована покупцем частина списаної заборгованості у сумі 1 000.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				

Задача 3.8

Визначте, яка із зазначених сум дебіторської заборгованості може бути включена до резерву сумнівних боргів:

- 1) заборгованість за нараховані дивіденди;
- 2) заборгованість з виданих авансів;
- 3) заборгованість за реалізовані товари;
- 4) заборгованість за виконані роботи та надані послуги.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Задача 3.9

У звітному періоді підприємства А було створено резерв сумнівних боргів у сумі – 7 000 грн. Списано безнадійну заборгованість у сумі 4 500 грн, що виникла у результаті перерахування авансу постачальнику. Списано безнадійну заборгованість за товари, що відвантажені покупцю, у сумі 2 400 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				

ЗАДАЧА 3.10. Розрахунок резерву сумнівних боргів методом визначення платоспроможності окремих дебіторів.

Підприємство на кінець поточного року поділило дебіторську заборгованість за строками непогашення на 3 групи:

– I – 123 000 грн;

– II – 117 000 грн;

– III – 28 000 грн.

Разом – 268 000 грн.

Залишок резерву сумнівних боргів до складання балансу – 2 040 грн.

Для визначення коефіцієнта сумнівності підприємство обрало період – 3 попередні роки.

Вихідні дані

Дата балансу	Залишок дебіторської заборгованості за групами (Дз)			Безнадійна дебіторська заборгованість звітного періоду (Бз)		
	I	II	III	I	II	III
31.12.____	86 200	75 400	95 200	2 000	1 500	2 300
31.12.____	55 400	77 200	55 400	1 500	950	1 400
31.12.____	67 300	88 300	45 300	3 000	1 900	1 200
Разом	208 900	240 900	195 900	6 500	4 350	4 900

Коефіцієнт сумнівності (K_c) для кожної групи визначається за формулою:

$$K_c = \frac{\sum B_z}{\sum D_z},$$

де B_z – безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи;

D_z – дебіторська заборгованість відповідної групи.

Розв'язання

K_c для кожної групи становить:

Величина резерву сумнівних боргів на 31.12. _____

Задача 3.11. Метод визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації товарів, робіт, послуг.

Основою для визначення суми резерву сумнівних боргів є звіти про фінансові результати за попередні періоди. У попередньому році чистий доход від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг склав 860 000 грн. Залишок резерву сумнівних боргів – 620 грн.

Вихідні дані

Дата балансу	Визнаний чистий доход від реалізації	Безнадійна заборгованість звітного періоду
31.12.____	1 200 000	1 400
31.12.____	950 000	980
31.12.____	1 380 000	1 850
Разом	3 530 000	4 230

Завдання: розрахувати Кс, резерв сумнівних боргів та відобразити його на рахунках бухгалтерського обліку.

Розв'язання

3.3.3. ОБЛІК ВЕКСЕЛІВ ОДЕРЖАНИХ

Вексель – це цінний папір, що засвідчує безумовне грошове зобов'язання особи, яка видала вексель (векселедавця), сплатити при настанні строку певну суму грошей власникові векселя (векселедержателю). Векселі бувають прості та переказні.

Простий вексель виписується та підписується боржником. Він містить нічим не зумовлене зобов'язання сплатити певну суму грошей кредиторowi (векселедержателю).

Переказний вексель підлягає обов'язковому акцепту платником. Акцептом є згода платника на оплату векселя. Акцепт може бути повним або частковим залежно від згоди платника на сплату всієї суми або частки грошей. Облік векселів одержаних на рахунку 34 наведено на рис. 3.6.

Дт	34	Кт
Отримання векселя за продані товари (продукцію) та за іншими операціями		Отримання коштів унаслідок погашення векселів; погашення отриманим векселем кредиторської заборгованості; продаж векселя

Рис. 3.6. Схема рахунка 34 «Короткострокові векселі одержані»

Питання для обговорення

1. Сутність розрахунків вексями.
2. Облік вексельних розрахунків.

Практичні завдання

Задача 3.12. Розрахунки простим векселем.

Підприємство А реалізує підприємству Б готову продукцію на суму 12 000 грн (у тому числі ПДВ – 2 000 грн). У розрахунок за цю готову продукцію підприємство Б видає простий вексель. Вартість бланка векселя – 10 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
У продавця				
1				
2				
3				
У покупця (векселедавця)				
4				
5				
6				
7				
8				

Задача 3.13. Переказний вексель.

Підприємство А реалізувало підприємству Б товари на суму 18 000 грн (у т. ч. ПДВ – 3 000 грн). Підприємство Б реалізувало підприємству В товари на суму 24 000 грн (у т. ч. ПДВ – 4 000 грн). Підприємство Б вирішує видати підприємству А переказний вексель на суму 12 000 грн з призначенням платника за цим векселем підприємство В.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
У підприємства А				
1				
2				
3				
У підприємства Б				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
У підприємства В				
11				
12				
13				
14				

Задача 3.14. Погашення зобов'язань за векселем.

У звітному періоді підприємство А придбало у торговця цінними паперами вексель за 8 000 грн для представлення його до платежу, у т. ч. комісійна винагорода становить 1 400 грн. Строк погашення векселя – через 5 місяців, дохід від використання – 400 грн на місяць. Вексель було представлено підприємством А до погашення, і зобов'язання за векселем підприємство В погасило повністю у сумі 10 000 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				

3.3.4. ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ ЗА РОЗРАХУНКАМИ

Облік розрахунків за дебіторською заборгованістю за розрахунками ведеться на рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» (рис. 3.7).

Дт	37	Кт
Виникнення дебіторської заборгованості		Погашення або списання

Рис. 3.7. Схема рахунка 37 «Розрахунки з різними дебіторами»

Рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами» має такі субрахунки:

- 371 «Розрахунки за виданими авансами»;
- 372 «Розрахунки з підзвітними особами»;
- 373 «Розрахунки за нарахованими доходами»;
- 374 «Розрахунки за претензіями»;
- 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»;
- 376 «Розрахунки за позиками членам кредитних спілок»;
- 377 «Розрахунки з іншими дебіторами»;
- 378 «Розрахунки з державними цільовими фондами»;
- 379 «Розрахунки за операціями з деривативами» (табл. 3.4–3.10).

Таблиця 3.4

Кореспонденція рахунків з операцій за виданими авансами

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Сплачено постачальникові аванс за матеріали, товари, роботи, послуги	371	311, 301
2	Нараховано авансом податковий кредит	641	644

Закінчення табл. 3.4

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
3	Отримано від постачальника матеріалів, товарів, робіт, послуг	20, 22, 28	631
4	Одночасно на суму ПДВ	644	631
5	Зараховано заборгованість за поставлені матеріали, товари, роботи, послуги	631	371

Таблиця 3.5

Розмір добових

Територія відрядження	Максимальний розмір добових
У межах території України	0,2 мінімальної заробітної плати (МЗП)
За кордон	0,75 мінімальної заробітної плати (МЗП)

Таблиця 3.6

Терміни подання авансового звіту

Призначення виданих коштів	Термін подання звіту	Чим встановлено
Кошти видали з каси або перерахували на особисту банківську платіжну картку чи знімали з корпоративної банківської платіжної картки		
Відрядження (добові, проїзд та проживання)	До закінчення 5-го банківського дня, наступного за днем завершення відрядження	Пп. 2.11 і 2.12 Положення про касові операції, пп. 170.9.2. ПКУ
Закупівля сільгосппродукції та заготівля вторсировини, крім металобрухту	До закінчення 5-го банківського дня, що йде за днем закупівлі, але не пізніше 10 робочих днів від дня видачі готівкових коштів	Пп. 2.11 та 2.12 Положення про касові операції, пп. 170.9.2. ПКУ
Інші виробничі (господарські) потреби	Наступного дня після отримання коштів у підзвіт. Якщо підзвітна особа одночасно отримала кошти як на відрядження, так і для вирішення в цьому відрядженні госпиталь, термін звітування може продовжуватися до завершення відрядження	Пп. 2.11 і 2.12 Положення про касові операції
Підзвітні кошти були перераховані на корпоративну банківську платіжну картку і зняті з неї		
Відрядження	До закінчення 3-го банківського дня, наступного за днем закінчення відрядження	Пп. 2.12 Положення про касові операції та абз. «а» пп. 170.9.3. ПКУ
Підзвітні кошти перерахували на корпоративну банківську платіжну картку, й розрахунки проводилися лише в безготівковій формі		
Відрядження	Не пізніше 10 днів, а за наявності поважних причин працедавець (самозайнята особа) може його продовжити до 20 банківських днів (до з'ясування питань щодо виявлення розбіжностей між відповідними звітними документами)	Пп. 2.12 Положення про касові операції та абз. «б» пп. 170.9.3. ПКУ

Таблиця 3.7

Санкції за несвоєчасне звітування щодо виданих авансів

Співробітник відзвітував і/або повернув до каси невитрачені гроші, видані йому після закінчення граничного строку	Санкції залежно від валюти авансу	
	Гривня	Інвалюта
До співробітника		
Коли минув граничний строк повернення за пп. 170.9 ПКУ	15% (17%) податку з доходів фізосіб від усієї суми виданих у підзвіт чи вчасно не повернених коштів, збільшеної на коефіцієнт згідно з пп. 164.5 та ст. 167 ПКУ*	
За неповернення в установлений термін авансу, виданого в інвалюті на службове відрядження або господарські потреби, та в інших випадках нездачі іноземної валюти, одержаної у підзвіт, згідно зі ст. 2 ЗУ «Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостатчею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей» від 06.06.95 р. № 217/95-ВР	–	Стягнення в 3-кратній сумі (вартості) зазначених валютних цінностей, перерахованих у гривні за обмінним курсом НБУ на день погашення заборгованості**
До підприємства		
За перевищення строків використання підзвітної готівки згідно з Указом № 436	Штраф 25% від суми, виданої у підзвіт готівки, за якою не відзвітували	–
До посадових осіб підприємства		
За порушення правил ведення касових операцій (ст. 164 КпАП)***	Адмінштраф від 8 НМДГ (136 грн) до 15 НМДГ (255 грн)	–
За повторне порушення протягом року правил ведення касових операцій (ст. 164 КрАП)***	Адмінштраф від 10 НМДГ (170 грн) до 20 НМДГ (340 грн)	–

*Відповідно до п. 164 ПКУ при нарахуванні доходів, виражених в іноземній валюті, їх перераховують у гривні за обмінним курсом НБУ, який діє на момент одержання таких доходів.

**Насамперед погашають збитки підприємства, а потім решту перераховують до бюджету (ст. 3 ЗУ № 217/95). Строків такого перерахування не встановлено.

***Цю санкцію можуть застосовувати лише органи Держфінінспекції.

Таблиця 3.8

Проведення з обліку розрахунків з підзвітною особою

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Видано аванс підзвітній особі	372	30
2	Після подання авансового звіту зараховано здійснені видатки на відрядження або на придбання товарів і послуг	20, 23, 91–94	372

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
3	Повернено невикористані підзвітні суми	30	372
4	Утримано з працівника суми, на які не подані документи, що підтверджують їх витрачання	661	372
5	Після затвердження керівником авансового звіту придбані запаси оприбутковуються на склад. Якщо їх сума незначна, вони списуються на витрати без оприбуткування за актом списання	20, 23, 91–94	372

Таблиця 3.9

Проведення з обліку розрахунків за претензіями

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Визнані претензії до постачальників	374	63
2	Визнані штрафи, пені, неустойки	374	715
3	Сплата постачальником визнаних претензій і штрафних санкцій	311	374
4	Якщо банком помилково було списано суму коштів з рахунка підприємства або помилково зараховано.		
	При помилковому списанні коштів. При поверненні коштів підприємства на його рахунок	374 311	311 374
5	Якщо помилково зараховано суму на рахунок.	311	374
	При списанні помилково зарахованих коштів з рахунка	374	311

Таблиця 3.10

Проведення з обліку операцій за розрахунками з відшкодування нестач

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Виявлено нестачу запасів, яку віднесено на винних осіб	375	201
2	Віднесено на винну особу різницю між розрахунковою та обліковою вартістю	375	716 (або 69), 641
3	Утримано з винної особи суму нестачі	30, 31, 661	375
4	Сплачено у бюджет суму відшкодування	641	311
5	Визнано доход від відшкодування вартості раніше втрачених активів	69	716

Питання для обговорення

1. Документування операцій з різними кредиторами.
2. Облік розрахунків за претензіями.

Практичні завдання

Задача 3.15. Розрахунки за виданими авансами.

Підприємство закупило основні матеріали для виготовлення готової продукції на суму 36 000 грн (у т. ч. ПДВ 6 000 грн). Витрати на транспортування становили 600 грн (у т. ч. ПДВ – 100 грн). Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку враховуючи, що оплата здійснена раніше, ніж одержано запаси.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1	Оплата витрат здійснена раніше, ніж оприбуткування МЦ			
1				
2				
2				
3				
4				
5				

Задача 3.16. Розрахунки з підзвітними особами.

Працівник підприємства за свій рахунок придбав матеріальні цінності. У підтвердження придбання працівник заповнив авансовий звіт на суму 600 грн (у т. ч. ПДВ). Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				

Задача 3.17

ПрАТ «Кетон» (м. Кременчук) відправило у відрядження інженера Сидоренка С.С. до м. Дніпропетровська на три дні (17–19 січня п. р.) для проведення переговорів щодо майбутніх поставок обладнання на ПрАТ «Кетон».

РОЗВ'ЯЗАННЯ**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				

ЗАДАЧА 3.19. Використання корпоративної платіжної картки працівника для надання і витрачання підзвітних коштів.

Працівнику підприємства, направленому у відрядження на 4 дні, видано корпоративну платіжну картку із сумою, доступною для використання, 1 800 грн. Наказом по підприємству розмір добових при відрядженнях у межах України встановлено в сумі 100 грн. Після повернення з відрядження працівник подав Звіт та первинні документи:

– залізничні квитки на суму 126 грн (у т. ч. ПДВ 21 грн);

– рахунок готелю та квитанцію платіжного терміналу про безготівкову оплату готельних послуг за допомогою корпоративної картки на суму 1 200 грн (у т. ч. ПДВ 200 грн);

– чек банкомату про отримання готівки в сумі 150 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

РОЗВ'ЯЗАННЯ**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
5				
6				

Задача 3.20. Розрахунки за претензіями.

Покупець матеріалів згідно з договором купівлі-продажу здійснює попередню оплату продавцеві в сумі 12 000 грн (у т. ч. ПДВ). Продавець без узгодження з покупцем затримує постачання матеріалів.

Завдання: відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку у продавця, враховуючи, що:

- 1) покупець подав позов до суду про стягнення заборгованості. Позов задоволено, заборгованість погашена шляхом постачання матеріалів;
- 2) покупець не вжив жодних заходів щодо стягнення заборгованості, і вона списана після закінчення строку позовної давності.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1	Покупець подав позов до суду про стягнення заборгованості, позов задоволено			
1				
2				
2				
3				
4				
5				
Покупець не вжив жодних заходів щодо стягнення заборгованості				
6				
7				
8				
9				

Задача 3.21. Розрахунки за нарахованими відсотками.

ТОВ «Папірус» придбало основні засоби вартістю 100 000 грн плюс ПДВ з метою передачі їх у фінансову оренду АТ «Меркурій». Угоду уклали на 5 років. Орендний платіж складається із відшкодування вартості та суми винагороди за користування. Відшкодування вартості складає 5 000 грн плюс ПДВ, винагорода за користування – 10% від відшкодування вартості (вартість + ПДВ). За умовою договору залишкова вартість об'єкта – 10 000.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
Облік орендодавця (ТОВ «Папірус»)				
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
Облік орендаря (АТ «Меркурій»)				
1				
2				
3				
4				
5				
6				

Задача 3.22. Розрахунки за видані позики.

Працівникові підприємства було видано позику в грошовій формі на загальну суму 1 500 грн. Працівник підприємства погасив цю позику протягом року в сумі 50 грн внесенням готівки до каси, а частково погашав через утримання із заробітної плати.

Завдання: відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				

3.3.5. Облік іншої поточної дебіторської заборгованості

До іншої поточної дебіторської заборгованості відносять:

- заборгованість за товари, придбані в кредит або за позиками;
- заборгованість за розрахунками з оплати праці;
- заборгованість за розрахунками з постачальниками;
- заборгованість у разі переплати податків;
- заборгованість із внутрішніх розрахунків;
- іншу поточну заборгованість.

Питання для обговорення

1. Документування іншої поточної дебіторської заборгованості.
2. Облік іншої поточної заборгованості.

3.4. ВІДОБРАЖЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В ПЕРВИННИХ ДОКУМЕНТАХ, ОБЛІКОВИХ РЕГІСТРАХ І ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Для обліку довгострокової та поточної дебіторської заборгованості використовується Журнал 3 та відомості. Журнал складається з двох розділів. Розділ I «Облік розрахунків за товари, послуги, інших розрахунків і резерву сумнівних боргів» (за кредитом рахунків 18, 34, 36–38, 51, 62, 63, 68). Розділ II «Облік розрахунків з бюджетом, облік довгострокових та поточних зобов'язань» (за кредитом рахунків 17, 52–55, 61, 64, 67, 69). Записи в Журналі 3 здійснюються на підставі підсумкових даних відомостей 3.1–3.6 і первинних документів.

Закінчення

№ з/п	Найменування	Одиниця виміру	Кількість	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ
Усього без ПДВ ПДВ (____%) Загальна сума з ПДВ					

Усього відпущено _____ найменувань на суму _____
_____ грн _____ коп., у т. ч. ПДВ = _____ грн.

Відпустив _____ Одержав _____

Додаток 1
до Положення про вимоги до стандартної (типової)
форми виготовлення вексельних бланків (пункт 3)

а **ПЕРЕКАЗНИЙ ВЕКСЕЛЬ Серія _____ № _____** я
к _____ к
ц _____
е _____
п _____
т _____ а
о _____ в
в _____ л
а _____ і
н _____ с
о _____ т

_____ з
_____ а
(валюта) (сума словами)

п Платник _____
і _____
д (трасат) _____ (найменування)
п _____
и _____
с _____ (точна адреса)

п Підлягає сплаті в _____
л _____
а _____ (місце платежу)
т _____
н _____
и _____ (найменування банківської
к _____
а _____ установи)

підпис і точна адреса трасанта
М. П.*

реєстраційний номер облікової картки платника
податків**/код за ЄДРПОУ

* За наявності.

** Крім випадків відсутності реєстраційного номера
облікової картки платника податків в осіб, які через
свої релігійні або інші переконання відмовилися від
прийняття реєстраційного номера облікової картки
платника податків та офіційно повідомили про це
відповідні державні органи.

Задача 3.24. Облік розрахунків з підзвітними особами.

Протягом звітного місяця на ПрАТ НТЦ «Інформсистем» відбулися такі господарські операції щодо розрахунків з підзвітними особами:

– 2.04 п. р. видано Іванову В.В. (механік) 500 грн на придбання запасних частин, чек та авансовий звіт були подані в бухгалтерію 3.04 п. р.;

– 5.04 п. р. водій-експедитор Чижов І.В. був відправлений у відрядження до м. Києва з метою придбання програмного продукту. Мета і терміни відрядження зазначені в розпорядженні по підприємству № 15 від 3.04 п. р. Чижов прибув до Києва 5.04 п. р. вибув – 7.04 п. р. За час перебування у відрядженні експедитор проживав у готелі «Славутич», за проживання було сплачено 600 грн. Для відрядження експедитору було видано аванс у сумі 600 грн. Дорога до Києва та назад коштувала 160 грн; вартість програмного продукту – 1200 грн (у т. ч. ПДВ). Добові складають 60,00 грн.

– 9.04 п. р. видано бухгалтеру Сидоренко С.І. 150 грн на придбання канцтоварів. Канцтовари були придбані на наступний день на суму 90 грн без ПДВ. Залишок підзвітних сум бухгалтер повернув у день складання авансового звіту 11.04 п. р.

Завдання: скласти наказ, заповнити посвідчення про відрядження та авансовий звіт, відомість 3.2 та Журнал 3.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

 назва підприємства

НАКАЗ

№ _____ від « ____ » _____ 20__ р.

м. Кременчук

Про відрядження

1.

Підстава:

ДИРЕКТОР

Узгоджено:

Підготувала:

Затверджено
наказом Державної податкової адміністрації України
від 28.07.97 р. № 260
Зареєстровано
у Міністерстві юстиції України під № 311/2115

ПОСВІДЧЕННЯ ПРО ВІДРЯДЖЕННЯ №

Видане відрядженому:

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

_____ (посада, місце роботи)

В м. _____

_____ (пункт призначення)

ДО _____

_____ (найменування підприємства, установи)

Строк відрядження: « » дні.

Мета відрядження:

Підстава: наказ від: « » року №

Дійсне за пред'явленням паспорта
серії _____ № _____

Керівник

М. П.

Журнал реєстрації посвідчень про відрядження

№ з/п	Прізвище, ініціали	Місце роботи та посада	Місце відрядження	Дата і номер наказу (розпорядження)	Дата і номер посвідчення про відрядження	Дата вибуття у відрядження	Дата прибуття з відрядження
1	2	3	4	5	6	7	8

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства доходів і зборів
України 24.12.2013 № 845

Звіт про використання коштів, виданих на відрядження або у підзвіт №__ від ____20__ року

Найменування податкового агента _____

Код за ЄДРПОУ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Відділ _____

Посада _____

Цех _____

Професія _____

П.І.Б. _____

Податковий номер (або серія і номер паспорта*)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Призначення авансу _____

Звіт затверджено в сумі _____

_____ (словами)

Керівник _____

(підпис)

« ____ » ____ 20__ року

Звіт перевірено _____

_____ грн

« ____ » ____ 20__ року

Бухгалтер _____

	Сума (грн, коп.)	Дебет	Кредит	Сума (грн, коп.)
Залишок попереднього авансу				
Перевитрата				
Одержано (від кого, № та дата)				
1.				
2.				
3.				
Усього отримано				
Витрачено				
Залишок				
Перевитрата				

Додаток _____ документів

Залишок унесений _____ в сумі _____ грн, коп. за _____ касовим ордером № _____ від _____ 20__ року

Перевитрата видана _____ платіжним дорученням

« ____ » ____ 20__ року Підпис _____ Перелік документів наведено на звороті.

При неповерненні суми надміру витрачених коштів протягом звітного місяця, на який припадає граничний термін повернення:

Сума податку = Неповернута сума × Ставка оподаткування
(п. 167.1 ст. 167 розділу IV Податкового кодексу України) : 100.

Сума податку _____ (грн, коп.) = Неповернута сума _____ (грн, коп.) × 15 : 100.

Підпис особи, яка склала розрахунок _____ Дата складання розрахунку _____ 20__ року

Сума податку _____ (грн, коп.) = Неповернута сума _____ (грн, коп.) × 17 : 100.

Підпис особи, яка склала розрахунок _____ Дата складання розрахунку _____ 20__ року

З розрахунком ознайомлений: підпис _____ дата _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

* Серія та номер паспорта для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті.

РОЗПІСКА. Прийнятий на перевірку від _____ авансовий звіт _____ грн. Документів _____ Підпис _____ 20__ року. На суму _____

Підприємство, організація

**ЖУРНАЛ 3, відомості аналітичного обліку за _____ 20__р.
за кредитом рахунків:**

18 «Довгострокова дебіторська заборгованість»	55 «Інші довгострокові зобов'язання»
17 «Відстрочені податкові активи»	61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»
34 «Короткострокові векселі одержані»	62 «Короткострокові векселі видані»
36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
38 «Резерв сумнівних боргів»	67 «Розрахунки з учасниками»
51 «Довгострокові векселі видані»	68 «Розрахунки за іншими операціями»
52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»	69 «Доходи майбутніх періодів»
53 «Довгострокові зобов'язання з оренди»	
54 «Відстрочені податкові зобов'язання»	

I. 3 кредиту рахунків 18, 34, 36, 37, 38, 51, 62, 63, 68 в дебет рахунків

№ з/п	Дебет рахунків	Кредит рахунків										Усього
		№ 18	№ 34	№ 36	№ 37	№ 38	№ 51	№ 62	№ 63	№ 68		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	15 Капітальні інвестиції	x	x	x		x	x	x				
2	20 Виробничі запаси	x	x	x		x	x	x				
3	22 Малоцінні та швидкозношувані предмети	x	x	x		x	x	x				
4	23 Виробництво	x	x	x		x	x	x				
5	28 Товари	x	x	x		x	x	x				
6	30 Готівка					x	x	x				
7	31 Рахунки в банках					x	x	x				
8	63 Розрахунки з постачальниками та підрядниками	x				x						
9	64 Розрахунки за податками й платежами	x				x						
10	68 Розрахунки за іншими операціями	x				x						
11	92 Адміністративні витрати	x	x			x	x	x				
12	84 Інші операційні витрати											
13	85 Інші затрати					x	x	x				
14	91 Загальновиробничі витрати	x	x			x	x	x				
15	93 Витрати на збут	x	x				x	x				
16	94 Інші витрати операційної діяльності	x										
17	65 Розрахунки з ПФ 10, 11, 12, 14, 18, 24, 25, 26, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 45, 47, 48, 50, 51, 60, 61, 62, 65, 66, 67, 70, 76, 92, 95, 97											
18	Усього											
19	Відмітки											

II. 3 кредиту рахунків 17, 52, 53, 54, 55, 61, 64, 67, 69 в дебет рахунків

№ з/п	Дебет рахунків	Кредит рахунків									Усього	
		№ 17	№ 52	№ 53	№ 54	№ 55	№ 61	№ 64	№ 67	№ 69		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	15 Капітальні інвестиції	x	x		x	x	x		x	x		
2	17 Відстрочені податкові активи	x	x	x		x	x		x	x		
3	20 Виробничі запаси	x	x	x	x	x	x		x	x		
4	22 Малоцінні та швидкозношувані предмети	x	x	x	x	x	x		x	x		
5	23 Виробництво	x	x	x	x	x	x		x	x		
6	30 Готівка	x		x	x		x	x	x			
7	31 Рахунки в банках	x		x	x		x		x			
8	44 Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	x	x	x	x	x	x	x		x		
9	50 Довгострокові позики	x		x	x			x	x	x		
10	54 Відстрочені податкові зобов'язання		x	x	x	x	x		x	x		
11	64 Розрахунки за податками й платежами		x	x			x		x	x		
12	84 Інші операційні витрати	x	x	x	x	x	x		x	x		
13	85 Інші затрати		x	x		x	x		x	x		
14	91 Загальновиробничі витрати	x	x	x	x	x	x		x	x		
15	92 Адміністративні витрати	x	x	x	x	x	x		x	x		
16	93 Витрати на збут	x	x	x	x	x	x		x	x		
17	94 Інші витрати операційної діяльності	x	x	x	x	x	x		x	x		
18	10, 11, 12, 16, 24, 28, 35, 37, 39, 40, 41, 42, 45, 47, 48, 51, 52, 53, 54, 55, 60, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 74, 82, 95, 98	701										
		71										
		19	Усього									
20	Відмітки											

ЖУРНАЛ ЗАКІНЧЕНО « _____ » _____ 20__ р. Виконавець _____ (підпис)

У Головній книзі суми оборотів відображено « _____ » _____ 20__ р.
Головний бухгалтер _____ (підпис)

Задача 3.25. Первинний облік розрахунків з покупцями.

Протягом грудня ПрАТ НТЦ «Інформ систем» реалізувало готової продукції на суму 69 092,83 грн. Із них:

1. 10.11 п. р. – ПП Пушкар О.К. 225 грн (без ПДВ) – сплачено повністю;
 2. 11.11 п. р. – ТОВ «Кремій» 757,99 грн (у т. ч. ПДВ) – сплачено повністю;
 3. 12.11 п. р. – ТОВ «Орбі-ЛТД» м. Київ 15 555,00 грн (у т. ч. ПДВ);
 4. 13.11 п. р. – Скиба А.А. 1 300 грн (без ПДВ) – сплачено 1 000 грн;
 5. 14.11 п. р. – АТ «Кіровоградбудматеріали» 14 511,89 грн (у т. ч. ПДВ) – 14 300 грн;
 6. 15.11 п. р. – ТОВ «G-Майстер» м. Київ 33 644,04 грн (у т. ч. ПДВ) – сплачено повністю;
 7. 15.11 п. р. – Малишко М.І. 1018,01 грн (фізична особа) – сплачено повністю;
 8. 16.11 п. р. – ТОВ «Укрсплав» 300,51 грн (у т. ч. ПДВ) – сплачено 290 грн;
 9. 17.11 п. р. – Крамаренко О.Г. 1000,00 грн (без ПДВ) – сплачено повністю.
- Завдання:* заповнити рахунок, накладну, Відомість 3.1 та Журнал 3.

Розв'язання

Організація				
Адреса: Р/рах. № МФО _____, код ЗКПО _____				
РАХУНОК		№ _____ від « _____ » _____ 20____ р.		
Кому				
На підставі				
Найменування товару	Одиниця виміру	Кількість	Ціна	Сума
Усього словами		Разом		
		ПДВ		
		Усього		

ВІДОМІСТЬ 3.1 аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками (до субрахунка 361)
за _____ 20__ р.

Номер запису	Номер документа	Найменування покупця (замовника)	Сальдо на початок місяця		В дебет рахунка 36 з кредиту рахунків 30, 31, 70, 71, 76				З кредиту рахунка 36 в дебет рахунків 30, 31, 34, 35, 37, 38, 50, 51, 60, 62, 63, 64, 65, 68, 70, 76, 84, 85, 93, 94				Сальдо на кінець місяця (дебет)			
			Дата виникнення заборгованості	Дебет	Дата	№ 701	№	№	Дата	№ 311	№	№		Усього за дебетом	Усього за кредитом	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	18	19
Усього за рахунком 36																

« _____ » _____ 20__ р. Виконавець _____ (підпис)

Підприємство, організація

**ЖУРНАЛ 3, відомості аналітичного обліку за _____ 20__р.
за кредитом рахунків:**

18 «Довгострокова дебіторська заборгованість»	55 «Інші довгострокові зобов'язання»
17 «Відстрочені податкові активи»	61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»
34 «Короткострокові векселі одержані»	62 «Короткострокові векселі видані»
36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
38 «Резерв сумнівних боргів»	67 «Розрахунки з учасниками»
51 «Довгострокові векселі видані»	68 «Розрахунки за іншими операціями»
52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»	69 «Доходи майбутніх періодів»
53 «Довгострокові зобов'язання з оренди»	
54 «Відстрочені податкові зобов'язання»	

I. з кредиту рахунків 18, 34, 36, 37, 38, 51, 62, 63, 68 в дебет рахунків

№ з/п	Дебет рахунків	Кредит рахунків									Усього
		№ 18	№ 34	№ 36	№ 37	№ 38	№ 51	№ 62	№ 63	№ 68	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	15 Капітальні інвестиції	x	x	x		x	x	x			
2	20 Виробничі запаси	x	x	x		x	x	x			
3	22 Малоцінні та швидкозношувані предмети	x	x	x		x	x	x			
4	23 Виробництво	x	x	x		x	x	x			
5	28 Товари	x	x	x		x	x	x			
6	30 Готівка					x	x	x			
7	31 Рахунки в банках					x	x	x			
8	63 Розрахунки з постачальниками та підрядниками	x				x					
9	64 Розрахунки за податками й платежами	x				x					
10	68 Розрахунки за іншими операціями	x				x					
11	92 Адміністративні витрати	x	x			x	x	x			
12	84 Інші операційні витрати										
13	85 Інші затрати					x	x	x			
14	91 Загальновиробничі витрати	x	x			x	x	x			
15	93 Витрати на збут	x	x				x	x			
16	94 Інші витрати операційної діяльності	x									
17	65 Розрахунки з ПФ 10, 11, 12, 14, 18, 24, 25, 26, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 45, 47, 48, 50, 51, 60, 61, 62, 65, 66, 67, 70, 76, 92, 95, 97										
18	Усього										
19	Відмітки										

II. 3 кредиту рахунків 17, 52, 53, 54, 55, 61, 64, 67, 69 в дебет рахунків

№ з/п	Дебет рахунків	Кредит рахунків									Усього		
		№ 17	№ 52	№ 53	№ 54	№ 55	№ 61	№ 64	№ 67	№ 69			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
1	15 Капітальні інвестиції	x	x		x	x	x		x	x			
2	17 Відстрочені податкові активи	x	x	x		x	x		x	x			
3	20 Виробничі запаси	x	x	x	x	x	x		x	x			
4	22 Малоцінні та швидкозношувані предмети	x	x	x	x	x	x		x	x			
5	23 Виробництво	x	x	x	x	x	x		x	x			
6	30 Готівка	x		x	x		x	x	x				
7	31 Рахунки в банках	x		x	x		x		x				
8	44 Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	x	x	x	x	x	x	x		x			
9	50 Довгострокові позики	x		x	x			x	x	x			
10	54 Відстрочені податкові зобов'язання		x	x	x	x	x		x	x			
11	64 Розрахунки за податками й платежами		x	x			x		x	x			
12	84 Інші операційні витрати	x	x	x	x	x	x		x	x			
13	85 Інші затрати		x	x		x	x		x	x			
14	91 Загальновиробничі витрати	x	x	x	x	x	x		x	x			
15	92 Адміністративні витрати	x	x	x	x	x	x		x	x			
16	93 Витрати на збут	x	x	x	x	x	x		x	x			
17	94 Інші витрати операційної діяльності	x	x	x	x	x	x		x	x			
18	10, 11, 12, 16, 24, 28, 35, 37, 39, 40, 41, 42, 45, 47, 48, 51, 52, 53, 54, 55, 60, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 74, 82, 95, 98	701											
		71											
		19	Усього										
		20	Відмітки										

ЖУРНАЛ ЗАКІНЧЕНО « _____ » _____ 20__ р.

Виконавець _____
(підпис)

У Головній книзі суми оборотів відображено « _____ » _____ 20__ р.
Головний бухгалтер _____

(підпис)

3.5. ОБЛІК ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ

Підприємство може в одному обліковому періоді здійснити оплату за активи чи послуги, які будуть використані в наступних облікових періодах. Використання активів чи послуг у майбутніх періодах має дати підприємству економічні вигоди.

Узагальнення інформації щодо здійснених у звітному періоді витрат, які підлягають віднесенню на наступні періоди, здійснюється на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» (рис. 3.8).

Дт	39	Кт
Фактичне здійснення витрат	Списання, розподіл та включення до складу витрат звітного періоду	

Рис. 3.8. Схема рахунка 39 «Витрати майбутніх періодів»

Питання для обговорення

1. Ознаки класифікації дебіторської заборгованості.
2. Оцінка дебіторської заборгованості.
3. Методи розрахунку резерву сумнівних боргів.

Індивідуальні завдання

1. Облік витрат майбутніх періодів.
2. Облік іншої поточної заборгованості.

Практичні завдання

Завдання 3.26. Витрати майбутніх періодів.

МПП «Універсал» наприкінці поточного року попередньо сплачена сума торгового патенту на попередній рік – 7 000 грн. За I та II квартали року, що настав, від торговельної діяльності підприємства отримано прибуток 5 000 та 4 500 грн відповідно. Сума податку на прибуток склала 2 375 грн. Взагалі за результатами діяльності за рік підприємство зазнало збитків у сумі 10 000 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				

Задача 3.27. Облік витрат у сезонних виробництвах.

У підприємства із сезонним характером виробництва за час міжсезонної перерви в роботі виникли:

– витрати на утримання та обслуговування виробничих та загальновиробничих основних засобів у розмірі 10 000 грн;

– адміністративні витрати (амортизація адміністративних приміщень, витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу) у розмірі 7 500 грн.

Із відкриттям сезону та початком виробництва накопичені за період міжсезоння виробничі витрати рівномірно розподілені між об'єктами обліку виробничих витрат, виходячи із затвердженого кошторису та норм витрат на одиницю продукції, у сумі 1 400 грн та загальновиробничих витрат у сумі 600 грн.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	

Контрольні питання

1. Що таке дебіторська заборгованість?
2. За якими основними критеріями класифікують дебіторську заборгованість?
3. Що таке безнадійна дебіторська заборгованість?
4. Що таке сумнівний борг?
5. Як оцінюється дебіторська заборгованість?
6. На якому рахунку обліковується довгострокова дебіторська заборгованість?
7. Що обліковується на рахунку 704?
8. Як розраховується чиста вартість реалізації?
9. Якими методами формується величина резерву сумнівних боргів?
10. Які види дебіторської заборгованості за розрахунками Ви знаєте?
11. Яка сума добохив на відрядження в межах України?
12. На якому рахунку обліковують витрати майбутніх періодів? Наведіть декілька прикладів витрат, що відносять до них.

4

ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

- 4.1. ЗМІСТ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ.
- 4.2. СТРУКТУРА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ.
- 4.3. ОБЛІК СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ.

4.1. ЗМІСТ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Власний капітал – це частина активів підприємства, що залишається після погашення його зобов'язань. Власний капітал підприємства визначається таким чином (рис. 4.1).

Власний капітал	
=	
Сума, що внесена засновниками	
Статутний капітал (рахунок 40) – зафіксована у засновницьких документах загальна вартість активів, які є внеском засновників у капітал підприємства	Інший вкладений капітал (субрахунок 422) – додатково вкладений засновниками капітал, що перевищує статутний, без рішення про зміну статутного
+ Нерозподілений прибуток (рахунок 44, субрахунок 441) (сума, яка отримана як результат ефективної роботи підприємства)	
+ Резервний капітал (рахунок 43) (формується за рахунок нерозподіленого прибутку)	
+ Інший додатковий капітал (рахунки 41, 42)	
Капітал, який отриманий підприємством безоплатно від інших юридичних або фізичних осіб у вигляді необоротних активів (субрахунок 424)	Капітал, що сформований у результаті дооцінки необоротних активів (рахунок 41)
- Неоплачений капітал (рахунок 46) (сума заборгованості за внесками у статутний капітал)	
- Непокриті збитки (рахунок 44, субрахунок 442) (сума, яка отримана як результат неефективної роботи підприємства)	

Рис. 4.1. Визначення власного капіталу підприємства

4.2. СТРУКТУРА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Основне балансове рівняння:

$$\text{АКТИВИ} = \text{ЗОБОВ'ЯЗАННЯ} + \text{КАПІТАЛ}.$$

Звідси:

$$\text{КАПІТАЛ} = \text{АКТИВИ} - \text{ЗОБОВ'ЯЗАННЯ}.$$

Власний капітал підприємства формується (рис. 4.2–4.4, табл. 4.1–4.3):

- вкладеннями (інвестиціями) власників;
- даруванням майна або коштів фізичними та юридичними особами;
- дооцінкою активів підприємства за умови зростання їх ринкової вартості;
- реінвестуванням нерозподіленого прибутку.

За джерелами створення і необхідністю реєстрації власний капітал класифікується таким чином (рис. 4.2, 4.3):

Рис. 4.2. Класифікація власного капіталу за джерелами створення

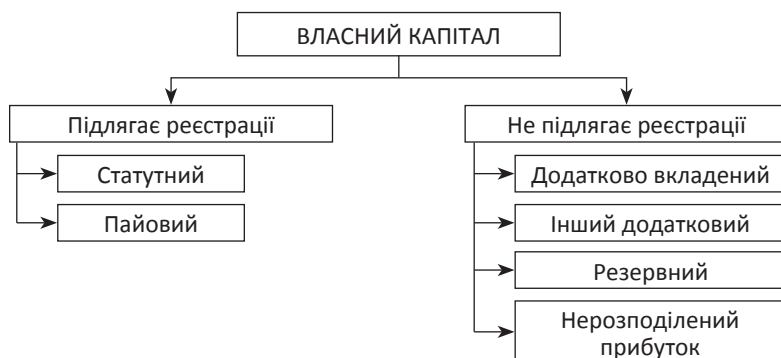

Рис. 4.3. Класифікація власного капіталу за необхідністю реєстрації

Склад додаткового капіталу і розмір статутного капіталу наведено на рис. 4.4 і у табл. 4.1).

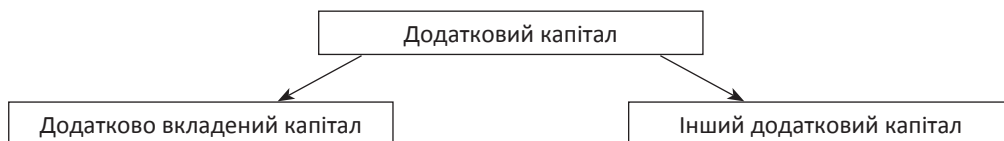

Рис. 4.4. Класифікація додаткового капіталу

Таблиця 4.1

Розмір статутного капіталу господарських товариств

Суб'єкт господарської діяльності	Розмір статутного капіталу
Акціонерне товариство	Статутний капітал не може бути менший 1250 мінімальних заробітних плат (виходячи з розміру мінімальної заробітної плати на момент створення товариства). Засновники акціонерного товариства можуть мати акції товариства на суму не менше 25% і строком не менше 2 років
Товариство з обмеженою відповідальністю	Не встановлено
Товариство з додатковою відповідальністю	Статутний капітал розподілено на частки, передбачені статутними документами
Повне товариство	Конкретний розмір статутного капіталу не встановлено
Інвестиційна компанія	Статутний капітал має бути не менше 50 000 мінімальних заробітних плат (виходячи з розміру заробітної плати на момент створення товариства)
Підприємства з іноземними інвестиціями	Іноземна інвестиція в статутному капіталі має складати не менше 10%

Основні операції з пайовим і резервним капіталом наведено в табл. 4.2 і 4.3.

Таблиця 4.2

Проводки з обліку пайового капіталу

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Формування пайового капіталу за рахунок внесків пайщиків	10, 12, 14, 15, 20, 21, 28, 30, 31, 35	402
2	Формування пайового капіталу за рахунок додаткового капіталу	422	402
3	Формування пайового капіталу за рахунок прибутку використаного	443	402
4	Повернення пайових внесків	402	30, 31

Таблиця 4.3

Проводки з обліку резервного капіталу

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Збільшення статутного капіталу за рахунок резервного капіталу	43	40
2	Погашення непокритих збитків минулих років за рахунок резервного капіталу	43	442
3	Формування резервного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку	443	43

Питання для обговорення

1. Класифікація власного капіталу.
2. Документування операцій з власного капіталу.

Практичні завдання

Задача 4.1. Облік емісії акцій.

Оголошено розмір статутного капіталу 500 000 грн. Під цей розмір статутного капіталу випущено 50 000 простих акцій номінальною вартістю 10 грн. Акції були розміщені таким чином: 20 000 шт. за 12 грн, 10 000 шт за 14, 20 000 шт. за 10 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				

Задача 4.2. Облік створення статутного капіталу.

Оголошено розмір статутного капіталу 300 000 грн. Одним із засновників було внесено технологічну лінію справедливою вартістю 300 000 грн, витрати на доставку і монтаж склали 1 200 грн (у т. ч. ПДВ). Другим засновником було внесено автотранспортний засіб справедливою вартістю 150 000 грн. Частка кожного засновника у статутному капіталі – 50%.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				

Задача 4.3. Облік пайового капіталу.

На підставі наведених господарських операцій відобразити кореспонденцію рахунків з обліку пайового капіталу.

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки	
		Дт	Кт
1	Визначена сума обов'язкового пайового внеску учасників споживчого кооперативу		
2	Зроблені готівкою в касу пайові внески членами споживчого кооперативу		
3	Використані обов'язкові пайові внески на покриття збитків споживчого кооперативу за минулий рік		
4	Нараховані дивіденди членам споживчого кооперативу		
5	За рахунок нарахованих дивідендів членам споживчого кооперативу поповнено пайовий капітал у частині додаткових пайових внесків		
6	Визначена сума додаткового пайового внеску, що підлягає поверненню пайовику		
7	Повернена пайовику грошима з каси сума додаткового пайового внеску		

Задача 4.4. Облік додаткового капіталу.

Підприємство отримало безоплатно мікроавтобус для використання у господарській діяльності:

– справедлива вартість – 65 000 грн;

– витрати, пов'язані з транспортуванням (транспортування здійснюється сторонньою організацією) – 144 грн (у т. ч. ПДВ 24 грн);

– вартість послуг СТО за проведення ремонту – 1920 грн (у т. ч. ПДВ – 320 грн);

– вартість послуг з перереєстрації в органах ДАІ – 4200 грн.

Передбачуваний термін експлуатації автомобіля визначено у 5 років. Ліквідаційна вартість прийнята такою, що дорівнює нулю.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				

Задача 4.5. Господарські операції з обліку власного капіталу.

На підставі наведених господарських операцій відобразити кореспонденцію рахунків з обліку додаткового капіталу.

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки	
		Дт	Кт
1	При реєстрації статутного капіталу відображається сума емісійного доходу, що утворилася при первинному розміщенні акцій власної емісії		
2	Відображається анулювання власних акцій, викуплених у акціонерів: – номінальна вартість анульованих акцій; – перевищення ціни викупу анульованих акцій над їх номінальною вартістю при наявності додаткового вкладеного капіталу; – перевищення ціни викупу анульованих акцій над їх номінальною вартістю при відсутності додаткового вкладеного капіталу; – перевищення номінальної вартості над ціною викупу анульованих акцій		
3	Відображається вартість додаткового внеску засновника основними засобами без зміни статутного капіталу		
4	Відображається сума уцінки вартості основних засобів у межах раніше проведеної їх дооцінки		

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки	
		Дт	Кт
5	Збільшується розмір статутного капіталу підприємства на суму індексації балансової вартості основних засобів		
6	Відноситься на збільшення прибутку звітного періоду сума індексації основних засобів, що підлягають списанню		
7	Відображається вартість безоплатно одержаного офісного обладнання		
8	Відноситься на збільшення доходу звітного періоду вартість безоплатно одержаного обладнання (в сумі його амортизації)		

Задача 4.6. Облік резервного капіталу.

Протягом звітного періоду ПрАТ «Транзит» спрямувало частину нерозподіленого прибутку в сумі 1000 грн на поповнення резервного капіталу.

За підсумками наступного звітного періоду частину зарезервованих коштів у сумі 500 грн було спрямовано на погашення непокритих збитків.

Завдання: скласти бухгалтерські проведення та зазначити первинні документи.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				

4.3. ОБЛІК СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ

У процесі діяльності підприємства його статутний капітал можна змінювати. Джерелами збільшення статутного капіталу АТ можуть бути: додатковий випуск акцій; збільшення вартості акцій; конвертація облігацій в акції (рис. 4.5).

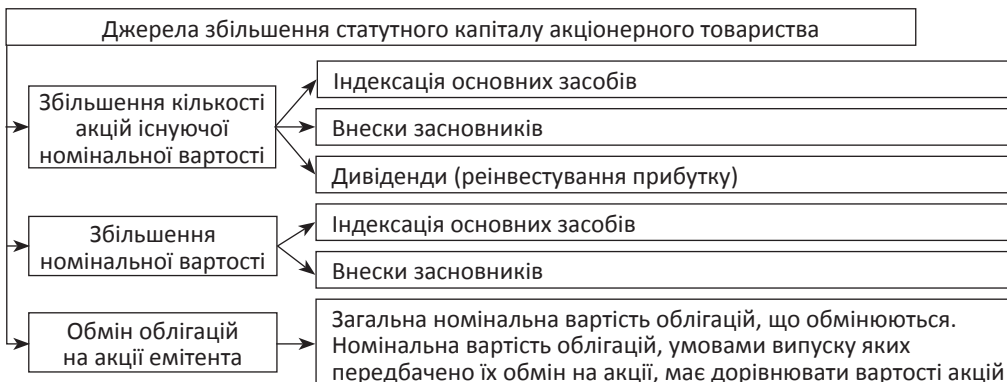

Рис. 4.5. Джерела формування статутного капіталу

Формування статутного капіталу може збільшуватися як грошовими, так і іншими активами (рис. 4.6, табл. 4.4)

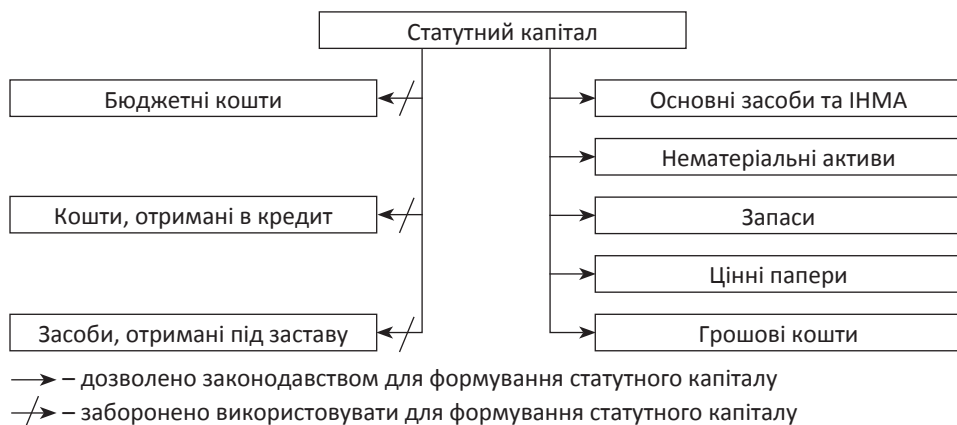

Рис. 4.6. Формування статутного капіталу активами

Таблиця 4.4

Типова кореспонденція рахунків з обліку статутного капіталу

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
Формування власного капіталу			
1	Сформований статутний капітал підприємства або господарського товариства у розмірі, що зафіксований у засновницьких документах	46	401
2	Зроблені засновниками внески до статутного капіталу: – грошові кошти; – основні засоби; – нематеріальні активи; – виробничі запаси	30, 31 10 12 20	46
3	Направлена до статутного капіталу за рішенням зборів засновників про збільшення статутного капіталу частина нерозподіленого прибутку	443	401
4	Збільшений статутний капітал у результаті номінальної вартості акцій (на суму збільшення номінальної вартості акцій)	46	401
5	Зменшений статутний капітал у результаті зменшення номінальної вартості акцій	40	672
6	Компенсована акціонерам різниця вартості акцій у результаті зменшення їх номінальної вартості	672	30, 31
7	Анульовані акції	401	451
8	Викуплені акції в акціонерів при їх вибутті з товариства	451	30, 31
Облік акцій власної емісії			
9	Випущені акції	46	401
10	Реалізовані акції за ціною, що перевищує їх номінальну вартість: – відображена реалізація акцій за номінальною вартістю; – відображена сума різниці між вартістю реалізації та номінальною вартістю (емісійний дохід)	30, 31 30, 31	451 421

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
11	Нараховані дивіденди за акціями	443	671
12	Виплачені дивіденди: – сума, що належить акціонерам; – сума податку на дивіденди	671 671	30, 311 64
13	Відображені витрати на випуск і розповсюдження акцій	952	30, 31, 68
Облік акцій у підприємства – власника корпоративних прав			
14	Придбані акції	14	30, 311
15	Нараховані доходи від дивідендів	373	731
16	Отримані дивіденди	311	373

Дивіденди – це частина чистого прибутку, яка виплачується акціонерам (учасникам) відповідно до їхніх часток у статутному капіталі підприємства (табл. 4.5).

Таблиця 4.5

Проведення з обліку дивідендів

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Нараховано дивіденди	443	671
		441	443
2	Виплачено дивіденди	671	311
3	Одночасно перерахований до бюджету авансовий внесок з податку на прибуток	641	311

Питання для обговорення

1. Формування статутного капіталу акціонерних товариств.
2. Документування операцій з обліку статутного капіталу.
3. Облік дивідендів.

Практичні завдання

Завдання 4.7. Виплата дивідендів юридичним та фізичним особам.

У травні поточного року на загальних зборах товариства було прийнято рішення про направлення частини прибутку на виплату дивідендів за результатами діяльності попереднього року у розмірі 100 000 грн. При цьому розподілили її відповідно до частки кожного з учасників, що визначена у статуті, а саме:

- учаснику Коломийко В.В., частка якого в статуті складає 35%, – 35 000 грн;
- учаснику ТОВ «Світанок», частка якого у статуті складає 65%, – 65 000 грн.

Разом з тим товариство перед виплатою дивідендів сплатило авансовий внесок – 18% та утримало із дивідендів Коломийко В.В. ПДФО за ставкою 5%.

Завдання: нарахувати дивіденди та виплатити дивіденди учасникам.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				

Задача 4.8. Облік дивідендів за привілейованими акціями.

У квітні поточного року на загальних зборах акціонерів ПАТ «Все буде добре» було прийнято рішення про виплату дивідендів Добренькому О.С. за привілейованими акціями у розмірі 10 000 грн за рахунок резервного капіталу акціонерного товариства.

Завдання: нарахувати дивіденди та виплатити дивіденди учасникам.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				

Задача 4.9. Облік виплати дивідендів у натуральній формі.

У травні поточного року на загальних зборах учасників ТОВ «Мистецтво» було прийнято рішення про виплату дивідендів у натуральній формі у розмірі 28 000 грн за результатами діяльності попереднього року. Оскільки ТОВ займається виготовленням творів мистецтва, то погашення заборгованості з виплати дивідендів учасникам вирішили здійснити готовою продукцією, а саме – вази у кількості 56 шт. Договірна та звичайна ціна (у т. ч. ПДВ) складає 500 грн за шт.

Розмір дивідендів розподілений відповідно до частки кожного з учасників, що визначена у статуті, а саме:

– учаснику Сізову М.В., частка якого у статуті складає 30%, – 8 500 грн (17 шт.);

– учаснику ТОВ «Зоря», частка якого у статуті складає 70%, – 19 500 грн (39 шт.).

У свою чергу, ТОВ «Мистецтво» перед виплатою дивідендів було сплачено авансовий внесок за ставкою 19%, а при виплаті дивідендів Сізову М.В. було нараховано ПДВ за ставкою 5% (з урахуванням натурального коефіцієнта*).

Завдання: відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				

*Згідно з п. 164.5 ПКУ, якщо доход нараховується платнику в негрошовій формі, то базою оподаткування буде вартість такого доходу, що визначена за звичайними цінами, помножена на коефіцієнт. Коефіцієнт розраховується за формулою $(100 : 100 - Sp)$, де Sp – ставка податку. У наведеному прикладі: $100 : 100 - 5 = 1,052632$. Тобто база для оподаткування ПДФО складає: $8\,400 \cdot 1,052632 = 8842,11$.

Задача 4.10. Облік реінвестиції дивідендів.

У травні поточного року на загальних зборах учасників ТОВ «Сузір'я» було прийнято рішення про реінвестицію чистого прибутку у розмірі 100 000 грн, яка отримана в результаті діяльності попереднього року. Засновниками ТОВ «Сузір'я» є: Зорін М.Г. (частка – 15%), Новолунін С.П. (частка – 10%) та ТОВ «Зоряний шлях» (частка – 75%).

Завдання: відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				

Задача 4.11. Облік дивідендів.

У лютому 2013 р. прийнято рішення виплатити дивіденди своєму засновнику (фізособі) за підсумками 2012 р. Тоді ж виплачено дивіденди у сумі 10000,00 грн. Авансовий внесок з податку на прибуток не нараховується. ПДФО утримується за ставкою 5%.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				

Задача 4.12. Вибуття з товариства.

У лютому поточного року учасник ТОВ «Сігма» оголосив про своє вибуття з товариства. Йому належить частина нерозподіленого прибутку та майна у сумі 81 600 грн. Виплата здійснена у тому ж звітному періоді:

– основними засобами, що придбані за час господарської діяльності ТОВ «Сігма» за первісною вартістю 78 000 (плюс ПДВ), знос основних засобів за час використання склав 10 000 грн.

– готовою продукцією на суму 3 600 грн (у т. ч. ПДВ), собівартість 2 200 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				

Задча 4.13. Викуп акцій власної емісії.

Підприємство викупило 300 власних акцій за ціною 150 грн за одну акцію. Викуплені акції обміняли на 300 облігацій за номінальною вартістю 170 грн.

Завдання: відобразити в бухгалтерському обліку операції з обміну акцій власної емісії на облігації.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				

Контрольні питання

1. Поняття, склад та порядок формування і обліку акціонерного капіталу.
2. Поняття, склад та порядок формування і обліку пайового капіталу.
3. Поняття, склад та порядок формування і обліку статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю.
4. Облік зміни статутного капіталу акціонерного товариства.
5. Облік несплаченого капіталу.
6. Облік вилученого капіталу.
7. Склад, умови створення і облік додаткового капіталу.
8. Облік резервного капіталу.
9. Облік розрахунків з учасниками за виплатами з прибутку.
10. Порядок нарахування та сплати дивідендів.

ОБЛІК ДОХОДІВ, ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

- 5.1. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ДОХОДИ» ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ВИЗНАННЯ.
 - 5.2. ГРУПУВАННЯ ДОХОДІВ ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ І РАХУНКИ ДЛЯ ОБЛІКУ.
 - 5.3. МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ) ТА ІНШИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ.
 - 5.4. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА.
 - 5.5. УЗАГАЛЬНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДОХОДИ ПІДПРИЄМСТВА.
-

5.1. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ДОХОДИ» ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ВИЗНАННЯ

Доходами вважається збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу, крім зростання капіталу за рахунок внесків власників. Методику обліку доходу регламентує П(С)БО 15 «Дохід».

Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів та інших активів) визнається у випадку додержання умов:

- 1) покупцю передані ризики та вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар або інший актив);
- 2) підприємство не здійснює у подальшому управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами та іншими активами);
- 3) сума (доходу) виручка може бути достовірно визначена;
- 4) існує впевненість, що у результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід підприємства, а витрати, що пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Доходи включаються до складу об'єктів бухгалтерського обліку на підставі принципів нарахування та відповідності.

Питання для обговорення

1. Визначення поняття «доходи».
2. Основні положення П(С)БО 15 «Дохід».

5.2. ГРУПУВАННЯ ДОХОДІВ ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ І РАХУНКИ ДЛЯ ОБЛІКУ

Доходи групуються за видами діяльності, які здійснюються підприємством (рис. 5.1).

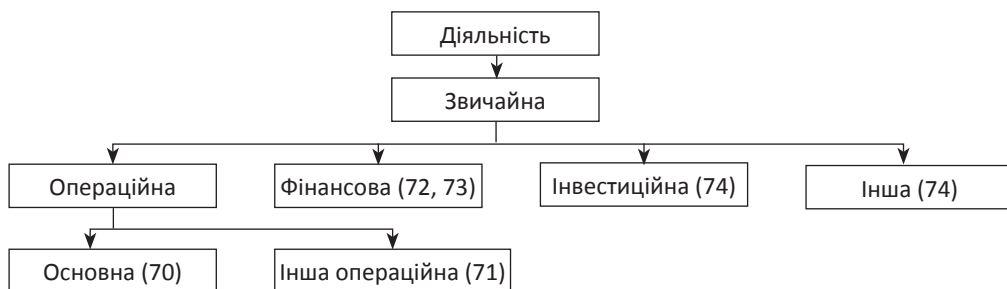

Рис. 5.1. Види діяльності підприємства

Характеристику рахунків, на яких обліковують доходи, наведено в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Види діяльності підприємства та рахунки для їх обліку

Види діяльності	Рахунки
Основна операційна діяльність	70 «Доходи від реалізації»: 701 «Дохід від реалізації готової продукції»; 702 «Дохід від реалізації товарів»; 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»; 704 «Вирахування з доходів»; 705 «Перестраховання»
Інша операційна діяльність	71 «Інший операційний дохід»: 710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»; 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти»; 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»; 713 «Дохід від операційної оренди активів»; 714 «Дохід від операційної курсової різниці»; 715 «Одержані штрафи, пені, неустойки»; 716 «Відшкодування раніше списаних активів»; 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»; 718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів»; 719 «Інші доходи від операційної діяльності»
Фінансова діяльність	72 «Дохід від участі в капіталі»; 721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства»; 722 «Дохід від спільної діяльності»; 723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства»
	73 «Інші фінансові доходи»: 731 «Дивіденди одержані»; 732 «Відсотки одержані»; 733 «Інші доходи від фінансових операцій»
Інвестиційна та інша неопераційна діяльність	74 «Інші доходи»: 740 «Дохід від зміни вартості фінансових інструментів»; 741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»; 742 «Дохід від відновлення корисності активів»; 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»; 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»; 746 «Інші доходи»; 76 «Страхові платежі»

Питання для обговорення

1. Класифікація доходів.
2. Рахунки для обліку доходів від різних видів діяльності.

5.3. МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ) ТА ІНШИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Облік доходів від реалізації продукції, товарів, інших активів, а також інформації про знижки, надані покупцям, ведеться на рахунку 70 «Доходи від реалізації». Доходи від реалізації готової продукції та товарів відображаються відповідно на субрахунках:

- 701 «Дохід від реалізації готової продукції»;
- 702 «Дохід від реалізації товарів»;
- 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»;
- 704 «Вирахування з доходу».

Схему рахунка 70 «Доходи від реалізації» наведено на рис. 5.2.

Дт	70	Кт
Сума непрямих податків, суми, отримані на користь комітента, принципала, списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати»		Збільшення (отримання) доходів

Рис. 5.2. Схема рахунка 70 «Доходи від реалізації»

Аналітичний облік доходів від реалізації ведеться за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг, за регіонами збуту та/або за іншими напрямками, визначеними підприємством.

На субрахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції» узагальнюється інформація про доходи від реалізації готової продукції.

На субрахунку 702 «Дохід від реалізації товарів» підприємства торгівлі та інші організації узагальнюють інформацію про доходи від реалізації товарів.

На субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» підприємства й організації, що виконують роботи і надають послуги, узагальнюють інформацію про доходи від реалізації робіт і послуг, про результати зміни резервів незароблених премій.

На субрахунку 704 «Вирахування з доходу» відображаються суми наданих знижок та повернення реалізованого товару.

Кореспонденцію рахунків з обліку доходів від реалізації продукції та товарів наведено в табл. 5.2.

Таблиця 5.2

Проводки з обліку доходу від реалізації продукції

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Відвантажено продукцію або товар покупцю	361	701
2	Нараховані зобов'язання з ПДВ	701	641
3	Отримання оплати за продукцію, товари	311	361
4	Собівартість реалізованої продукції	901, 902	26, 281
5	Отримання попередньої оплати за продукцію (товари)	311	681
6	Нараховано авансом податкові зобов'язання	643	641
7	Відвантажено продукцію або товар покупцю	361	701
8	Зменшено дохід на суму ПДВ	701	643

Схему субрахунка 704 «Вирахування з доходу» наведено на рис. 5.3.

Дт	704	Кт
Суми надходжень за договорами комісії, агентськими та іншими аналогічними договорами на користь комітентів, принципалів; сума наданих після дати реалізації знижок покупцям, вартість повернутих покупцем продукції та товарів та інші суми, що підлягають вирахуванню з доходу		Списання дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати»

Рис. 5.3. Схема субрахунка 704 «Вирахування з доходу»

Облік повернення покупцем реалізованого товару наведено в табл. 5.3.

Таблиця 5.3

Проводки щодо обліку повернення продукції (товарів)

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Зменшення доходу від реалізації на повернену продукцію (товари) за ціною продажу	704	361
2	Відкориговані податкові зобов'язання (методом «сторно»)	(704)	(641)
3	Списання собівартості поверненої продукції/товарів («сторно»)	(902)	(281)

Питання для обговорення

1. Методика обліку доходів від реалізації.
2. Документування операцій з обліку доходів від реалізації.

Практичні завдання

Задача 5.1. Облік доходів від реалізації готової продукції.

Підприємство отримало від покупців попередню оплату в сумі 18 900 грн за готову продукцію, вартість якої – 21 000 грн. За умовами угоди при попередній оплаті покупцям надається знижка в розмірі 10%. Собівартість реалізованої продукції, розрахована наприкінці місяця, склала 12 600 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
5				
6				
7				
8				
9				
10				

ЗАДАЧА 5.2. Облік наданих знижок за умови дострокової (попередньої) оплати.

Підприємство реалізує верстати за ціною 24 000 грн/шт. (собівартість – 18 000 грн/шт.). За умови дострокової оплати (у 5-денний термін з дня отримання рахунка) покупець одержує знижку 5% від ціни реалізації. 15.04 підприємство виставило рахунок покупцеві на оплату за 3 верстати. Загальна сума за рахунком – 72 000 грн. 18.04 покупець сплатив аванс за верстати, які були доставлені покупцеві 20.04.

Завдання: наведені операції відобразити у Журналі господарських операцій.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Дата	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Дт	Кт	
1					
2					
2					
3					
4					
5					
6					
7					

№ з/п	Дата	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Дт	Кт	
8					
9					

ЗАДАЧА 5.3. Облік наданих знижок за умови «швидкої» оплати.

За умовами задачі 5.2 підприємство реалізує ту саму продукцію, однак знижка надається за умови оплати в 5-денний термін з дати відвантаження верстатів у розмірі 5%. 20.04 було відвантажено 3 верстати покупцеві. 24.04 покупець здійснив оплату за верстати (у період реалізації знижки).

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

РОЗВ'ЯЗАННЯ**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Дата	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Дт	Кт	
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					

ЗАДАЧА 5.4. Доход від надання послуг.

Аудиторська фірма надає консультаційні послуги, пов'язані із запровадженням на підприємстві клієнта управлінського обліку. Загальна вартість по-

слуг за угодою – 18 000 грн, у т. ч. ПДВ – 3000 грн; очікувані витрати на надання послуг – 10 000 грн. Терміни виконання угоди – з 1 березня до 1 травня. Станом на 31 березня фактично здійснені витрати із надання послуг становили 2000 грн. 4.04 клієнтом проведено часткову оплату за виконані роботи в сумі 6000 грн. Роботи вважаються виконаними після підписання акта виконаних робіт.

Завдання: розрахувати доход та скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Дата	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Дт	Кт	
1					
2					
3					
4					

Задача 5.5. Доход від реалізації основних засобів

Підприємство реалізовує вантажний автомобіль. ПВ – 82 000 грн, нарахована сума амортизаційних відрахувань – 73 100 грн. Ціна реалізації – 12 000 грн, у т. ч. ПДВ.

Завдання: заповнити Журнал господарських операцій.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				

Задача 5.6. Доходи від фінансової діяльності.

01.07 підприємство отримало від покупця вексель номінальною вартістю 10 000 грн на 90 днів під 25% річних. 01.10 покупець погасив вексель. При цьому підприємство визнало доходи у вигляді відсотків.

Завдання: розрахувати суму відсотків, скласти Журнал господарських операцій.

Сума відсотків визначається за формулою:

$$\sum B = N_v \cdot P \cdot T,$$

де $\sum B$ – сума відсотків;

N_v – номінальна вартість векселя, грн;

P – річна ставка відсотків, %;

T – термін до погашення векселя.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Дата	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Дт	Кт	
1					
2					

№ з/п	Дата	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Дт	Кт	
3					
4					
5					

Задача 5.7. Доходи від участі в капіталі.

Підприємство А в лютому 2000 р. здійснило інвестицію у підприємство Б у розмірі 30% статутного капіталу підприємства Б з метою отримання дивідендів і зростання вартості інвестиції. За звітний рік підприємство Б отримало чистий прибуток у сумі 180 000 грн, 40% якого за рішенням загальних зборів акціонерів розподіляється на виплату дивідендів.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Дата	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Дт	Кт	
1					
2					
3					

Задача 5.8. Облік доходу від участі в капіталі.

Материнське підприємство має частку 100% у власному капіталу дочірнього підприємства, яке створене у попередньому році. Інвестиція внесена у травні попереднього року грошовими коштами у розмірі 100 000 грн. Чистий прибуток дочірнього підприємства за звітний рік склав 75 000 грн. Сума нарахованих материнському підприємству відрахувань (дивідендів) складає 30 000 грн, інша частина чистого прибутку (45 000 грн) згідно з розпорядження материнського підприємства залишається у дочірнього підприємства.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
2				
3				
4				

5.4. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Для узагальнення інформації про фінансові результати від звичайної діяльності та надзвичайних подій Планом рахунків передбачено рахунок 79 «Фінансові результати», який ведеться за субрахунками:

- 791 «Результат операційної діяльності»;
- 792 «Результат фінансових операцій»;
- 793 «Результат іншої діяльності» (рис. 5.4–5.5).

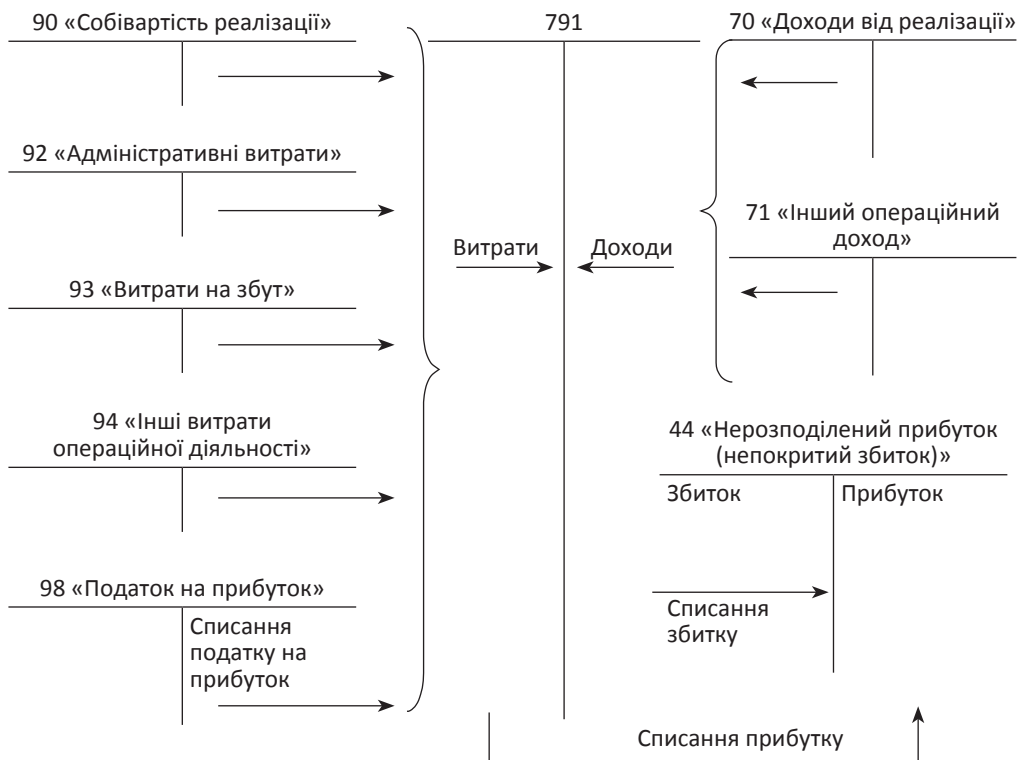

Рис. 5.4. Схема формування фінансового результату від операційної діяльності

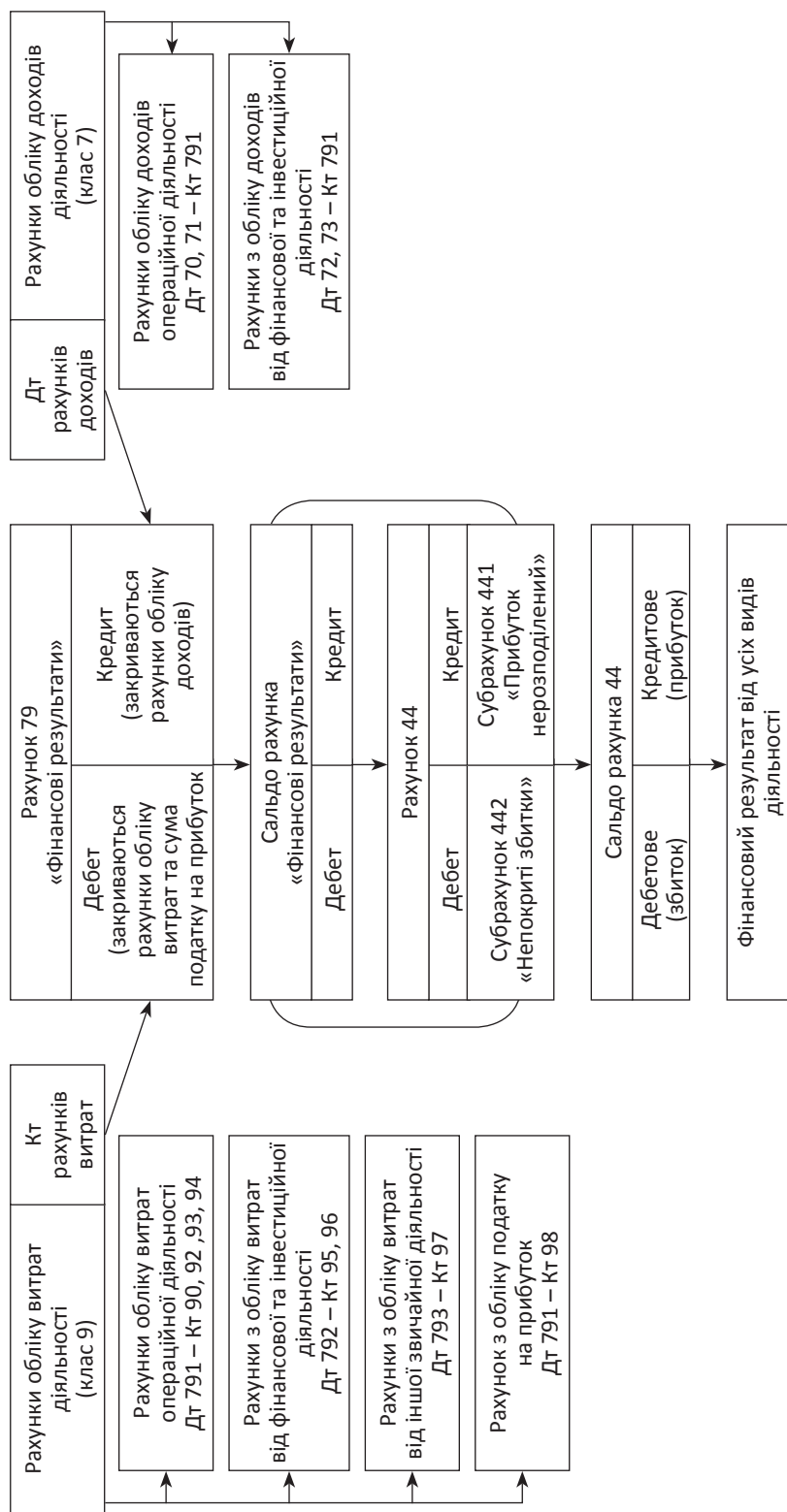

Рис. 5.5. Формування фінансового результату

Напрями використання прибутку підприємства наведено на рис. 5.6.

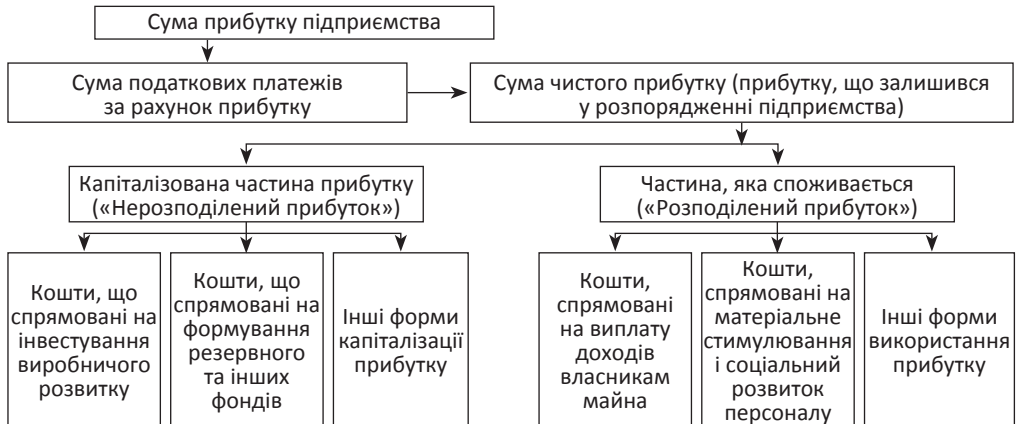

Рис. 5.6. Напрями розподілу та використання прибутку підприємства

Питання для обговорення

1. Характеристика рахунка 79 «Фінансові результати».

5.5. Узагальнення інформації про доходи підприємства

Для узагальнення інформації про доходи підприємства від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства від іншої звичайної діяльності та надзвичайних подій використовують Журнал 6 «Облік доходів та результатів діяльності». Журнал 6 ведеться за кредитом рахунків 70, 71, 72, 73, 74, 76, 79. У першому розділі Журналу наводяться доходи за їх видами у розрізі кореспондуючих рахунків та визначені фінансові результати звітного періоду. У другому розділі наводяться аналітичні дані про окремі складові доходів підприємства як за місяць, так і наростаючим підсумком з початку звітного року.

Узагальнення інформації про доходи та фінансові результати всіх видів діяльності підприємства здійснюється у I розділі Звіту про фінансові результати діяльності підприємства.

Питання для обговорення

1. Узагальнення господарських операцій в Журналі 6.

Контрольні питання

1. Дайте визначення терміна «доходи».
2. За яким принципом визнається дохід при відвантаженні товарів, продукції?
3. Які надходження не визнаються доходами?
4. За якими видами діяльності визнаються доходи?
5. Які рахунки використовуються для обліку доходів від операційної діяльності (указати номер рахунка та назву)?
6. За яких умов визнається дохід від реалізації продукції, товарів?
7. Що відображається на рахунку 704?
8. Якими методами оцінюють ступінь завершеності операцій з надання послуг?
9. У якому документі узагальнюються дані про доходи?
10. На якому рахунку відображаються фінансові результати?

ОБЛІК ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

- 6.1. ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.
- 6.2. ОБЛІК ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ.
- 6.3. ОБЛІК ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ЇХ ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ.
- 6.4. ОБЛІК НЕТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ.
- 6.5. ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.

6.1. ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Методологічні засади формування у фінансовому обліку інформації про зобов'язання підприємств та її розкриття у примітках до фінансової звітності наведено в П(С)БО 11 «Зобов'язання».

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди (рис. 6.1).

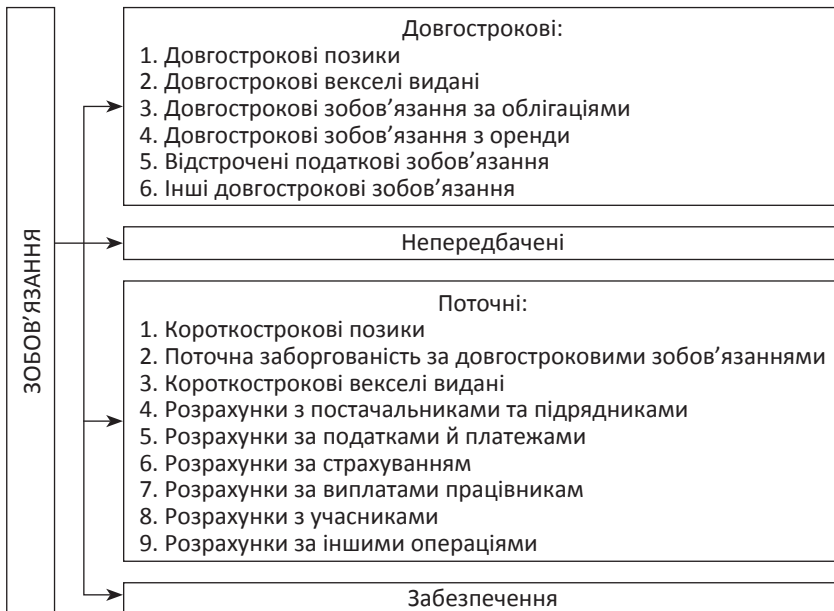

Рис. 6.1. Класифікація зобов'язань

Для визначення зобов'язань мають бути дотримані дві умови:

- оцінка їх може бути достовірно визначена;
- існує ймовірність зменшення економічних вигід внаслідок їх погашення.

Питання для обговорення

1. Види оцінки зобов'язань.
2. Класифікація зобов'язань.

6.2. ОБЛІК ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ

Для обліку забезпечень у бухгалтерському обліку використовують рахунок 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» (рис. 6.2). Цей рахунок має чотири субрахунки, а саме:

- 471 «Забезпечення виплат відпусток»;
- 472 «Додаткове пенсійне забезпечення»;
- 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань»;
- 474 «Забезпечення інших витрат і платежів» та ін.

Дт	47	Кт
Використання забезпечень		Нарахування забезпечень

Рис. 6.2. Схема рахунка 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів»

Сума забезпечення витрат на виплату відпусток розраховується таким чином:

$$\text{Сума забезпечення виплат відпусток} = \text{Фактично нарахована заробітна плата} \cdot \text{Ставка відрахувань до резерву (\%)} = \text{Річна планова сума на оплату відпусток} / \text{Загальний плановий фонд оплати праці}.$$

Питання для обговорення

1. Характеристика рахунка 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів».

Практичні завдання

Завдання 6.1. Забезпечення виплат відпусток.

На підприємстві працює 50 осіб, на наступний рік заплановано ФОП 960 000 грн, річна сума на виплату відпускних – 80 000 грн. Фактичний фонд оплати праці – 836 792 грн, нарахування єдиного соціального внеску – 37,8%.

Завдання: розрахувати та відобразити на рахунках бухгалтерського обліку суму забезпечення на оплату відпусток.

Розв'язання

Задача 6.2. Гарантійні зобов'язання.

Підприємство надає послуги з ремонту комп'ютерів з 6-місячним терміном гарантії. На підставі вивчення фактичних витрат на гарантійне обслуговування попереднього періоду виявилось, що вони становлять 5% загальної вартості наданих послуг. Очікувана середня якість наданих у поточному місяці послуг – 98%. У березні поточного року доход від реалізації склав 200 000 грн, фактичні витрати, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань, становили 8 700 грн.

Витрати, які слід віднести на забезпечення гарантійних зобов'язань у березні поточного року дорівнюватимуть $14\ 000 = (200\ 000 \cdot 7\%)$.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал реєстрації господарських операцій

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				

6.3. ОБЛІК ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ЇХ ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ

Постачальники – це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, палива тощо), надають послуги з подачі газу, пари тощо, виконують роботи (ремонти).

Підрядники – спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на підставі договорів підряду на капітальне будівництво.

Промислово-фінансова група – це об'єднання, яке створюється за рішенням КМУ на певний строк з метою реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки України, включаючи програми згідно з міжнародними договорами України, а також з метою виробництва кінцевої продукції.

Для розрахунку з постачальниками та підрядниками використовують пасивний рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», який має три субрахунки:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
- 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»;
- 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ».

Схему рахунка 63 наведено на рис. 6.3, а відображення в обліку розрахунків з постачальниками – в табл. 6.1.

Дт	63	Кт
Погашення заборгованості, її списання	Відображення заборгованості за одержані ТМЦ	

Рис. 6.3. Схеми рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Відображення в обліку розрахунків з постачальниками

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Оприбутковано виробничі запаси, МШП, товари	20, 22, 28	63
2	Акцептовано рахунок постачальника за виконані роботи, надані послуги виробничого характеру	23	63
3	Заявлено претензію постачальникові за невиконання умов договору	374	63
4	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ за одержаними ТМЦ, наданими послугами	64	63
5	Оплачено рахунки постачальників:		
	– готівкою з каси;	63	301
	– з поточного рахунка;	63	311
	– акредитивами або чеками лімітованої чекової книжки;	63	313
	– короткостроковими позиками	63	60
6	Погашено заборгованість перед постачальником за рахунок векселя одержаного	63	34
7	Зараховано розрахунки за раніше виданим авансом	63	371
8	Виданий вексель у погашення заборгованості перед постачальником	63	62

Питання для обговорення

1. Документування розрахунків з постачальниками.
2. Характеристика рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Практичні завдання

ЗАДАЧА 6.3. Розрахунки з постачальниками

ПрАТ «Фаянс» підписало з ТОВ «Кварц» договір купівлі-продажу піску, за яким 11.03 поточного року оплатило останньому вартість 10 т піску за ціною 180 грн (у т. ч. ПДВ) за тонну. 18.03 сировину оприбуткували на склад. 20.03 товариство отримало наступну партію піску в кількості 5 т за тією ж ціною. Перерахувало кошти в оплату цієї партії наступного дня.

22.03 оприбутковано третю партію піску загальною вартістю 24 000 грн. У забезпечення отриманої сировини ПрАТ «Фаянс» емітувало простий відсотковий вексель підприємству «Кварц» на повну суму поставки, про що зроблено застереження у додатковій угоді до договору купівлі-продажу. Сума відсотків за ним – 360 грн (у т. ч. ПДВ 60 грн). Погашено вексель з нарахованими відсотками 28.03 поточного року.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
Оплата, здійснена до відвантаження матеріалів				
1				

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
2				
3				
4				
5				
Оплата, здійснена після відвантаження матеріалів				
6				
7				
8				
Розрахунки векселем				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				

6.4. ОБЛІК НЕТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ

Діяльність підприємства, установи чи організації передбачає здійснення, крім товарних операцій, нетоварних. До яких відносять:

- кредитні операції;
- операції з векселями;
- розрахунки з бюджетом;
- розрахунки з поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями;
- розрахунки з учасниками;
- інші операції.

Кредит – економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу одержання останнім позики в грошовій або товарній формі на умовах повернення в певний строк зі сплатою відсотків.

Облік отриманих кредитів ведуть на пасивному рахунку 60 «Короткострокові позики» (рис. 6.4, 6.5, табл. 6.2) за видами кредитів.

Дт	60	Кт
Суми погашення короткострокових кредитів або їх переведення до довгострокових зобов'язань у разі відстрочення кредитів		Суми одержаних кредитів

Рис. 6.4. Схема рахунка 60 «Короткотермінові позики»

$$\text{Сума зобов'язання за кредитом у звітному періоді} \times \text{Річна ставка відсотків : 100} \times \text{Тривалість періоду, за який визначається сума відсотків, дата} = \text{Сума відсотків за кредит}$$

Розрахункова тривалість року, днів

Рис. 6.5. Порядок визначення суми відсотків за кредит

Таблиця 6.2

Проведення щодо обліку короткострокових кредитів

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Отримано на поточний рахунок підприємства короткострокову позику банку	311	60
2	Нараховані відсотки за використання позики	951	684
3	Відображено відсотки за використання позики у складі фінансових результатів підприємства	792	951
4	Сплачено відсотки за використання позики	684	311
5	Погашено короткострокову позику банку	60	311
6	Нараховано пеню за прострочення терміну сплати відсотків за кредит	948	685
7	Переведення короткострокового кредиту банку до складу довгострокових кредитів	603	501

Вексель – це письмове боргове зобов'язання векседавця заплатити векселеотримувачеві в установленій строк певну суму, вказану у векселі. Облік операцій з короткостроковими векселями і класифікацію векселів наведено на рис. 6.6 і 6.7.

Дт	62	Кт
Погашення заборгованості за виданими векселями, її списання		Відображається видача векселів у забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників та інших кредиторів, а також забезпечення інших операцій

Рис. 6.6. Схема рахунка 62 «Короткострокові векселі видані»

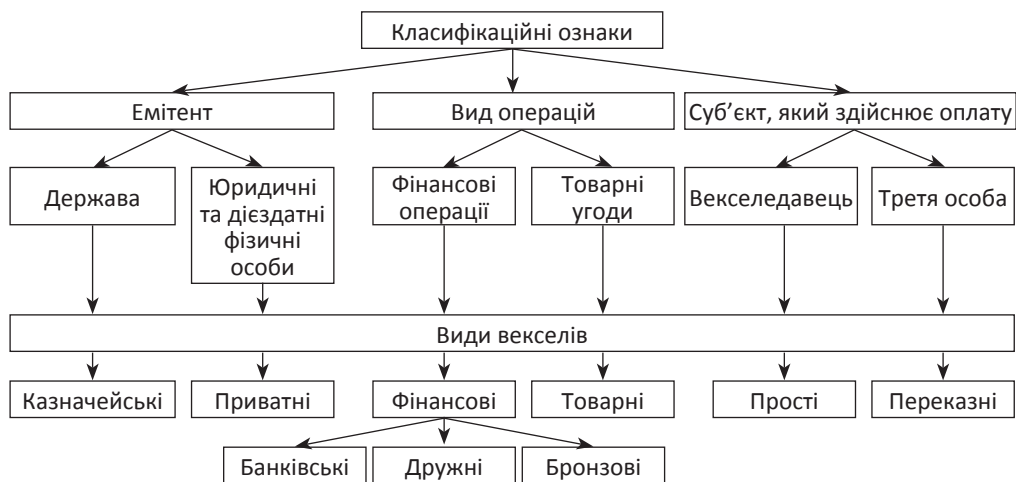

Рис. 6.7. Класифікація векселів

Питання для обговорення

1. Класифікація розрахунків за нетоварні операції.
2. Облік поточної заборгованості за довгостроковими розрахунками.
3. Облік заборгованості перед бюджетом.

Практичні завдання

ЗАДАЧА 6.4. Розрахунки за короткостроковий кредит.

ТОВ «Універсал» 07.03 поточного року отримало кредит у комерційному банку для придбання товарів (66 000 грн) на 2 місяці під 30% річних під заставу товарів, що знаходяться в обороті. При цьому сума застави складає 84 000 грн.

Відсотки за користування кредитом перераховані банку 30.03 та 30.04 поточного року. Кредитні кошти як передплата за товар перераховано постачальнику, товар за ціною 66 000 грн (у т. ч. ПДВ) отримано та оприбутковано 15.03 поточного року.

За ініціативою ТОВ «Універсал» 30.04 укладено додаткову угоду з банком про продовження терміну кредиту до 30.05 поточного року на умовах підвищення відсотка на 10% річних.

Завдання: відобразити господарські операції на рахунках господарського обліку.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

Дата	№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Дт	Кт	
07.03	1				
	2				
	3				

Закінчення

Дата	№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Дт	Кт	
15.03	4				
	5				
30.03	6				
	7				
30.04	8				
	9				
	10				
30.05	11				
	12				
	13				
	14				
31.05	15				

Задача 6.5. Поточні розрахунки з дочірніми підприємствами.

АТ має три ДП, які до створення акціонерного товариства були окремими юридичними особами і увійшли до складу товариства з власним майном. Згідно з рішенням акціонерів ДП кожен місяць мають відраховувати суму в 1000 грн на утримання апарату управління АТ. Апарат управління за поточний період здійснило витрати на суму 1100 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				

Задача 6.6. Розрахунки за авансами.

ТОВ «СВ» від покупця надійшла попередня оплата за виконання робіт у сумі 6 000 грн (у т. ч. ПДВ). Фактична вартість виконаних робіт склала 4 200 у т. ч. ПДВ. Залишок грошових коштів у сумі 1 800 грн повернуто замовнику. Фактична собівартість послуг дорівнює 2 800 грн.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій та зазначити первинні документи.

Розв'язання**Журнал господарських операцій**

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн	Первинні документи
		Дт	Кт		
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					

6.5. ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Для обліку довгострокових зобов'язань у Плані рахунків передбачено клас 5 «Довгострокові зобов'язання». Рахунки цього класу призначені для обліку даних та узагальнення інформації про: заборгованість підприємства банкам за отриманими від них кредитами, яка не є поточним зобов'язанням (рахунок 50 «Довгострокові позики»), заборгованість підприємства щодо зобов'язань із залученням позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки (рахунок 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди», 55 «Інші довгострокові зобов'язання»), суму податку на прибуток, що підлягає сплаті в майбутніх періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою та податковою базами оцінки (рахунок 54 «Відстрочені податкові зобов'язання»), заборгованість за виданими довгостроковими векселями та розповсюдженими облігаціями (рахунок 51 «Довгострокові векселі видані», 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»).

Структуру рахунків класу 5 «Довгострокові зобов'язання» наведено на рис. 6.8.

Дт	Рахунки класу 5	Кт
Погашення зобов'язань	Збільшення зобов'язань	

Рис. 6.8. Схема рахунків класу 5 «Довгострокові зобов'язання»

Найчастіше погашення відсотків та основної суми здійснюється рівними частинами через певні періоди часу (місяць, квартал, рік). Рівні суми погашення довгострокового зобов'язання називають ануїтетами. Теперішню вартість ануїтету (ТВА) можна визначити за таблицею «Теперішня вартість ануїтету», що наводиться у фінансових довідниках.

Облігація – цінний папір, що засвідчує внесення його власником грошей; визначає позикові відносини між власником облігації та емітентом; підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові облігації її номінальну вартість у передбачений умовами розміщення облігацій строк та виплатити доход за облігацією, якщо інше не передбачене умовами розміщення (рис. 6.9).

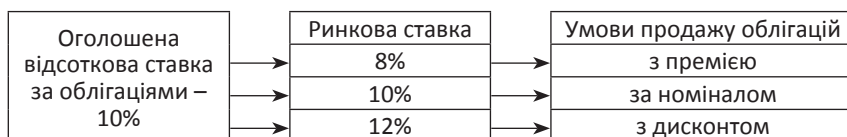

Рис. 6.9. Відсоткові ставки та ціна реалізації облігацій

Мінімальна номінальна вартість облігації не може бути меншою за одну копіюку.

Дисконтні облігації – облігації, що розміщуються за ціною нижчою, ніж їх номінальна вартість. Різниця між ціною придбання та номінальною вартістю облігації виплачується власнику облігації під час її погашення і становить доход (дисконт) за облігацією.

Питання для обговорення

1. Класифікація довгострокових зобов'язань.
2. Документування операцій з обліку довгострокових зобов'язань.

Практичні завдання

Завдання 6.7. Облік довгострокових облігацій.

1.09 поточного року підприємство випустило 1 000 облігацій номіналом 1 000 грн кожна з терміном погашення 3 роки під 30% річних за ринкової ставки 30%. Але погасило заборгованість за облігаціями у листопаді наступного року.

Завдання: відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
2				
3				
4				

ЗАДАЧА 6.8. Облік придбання облігацій.

Підприємство «Усмішка» придбало облігації 31 березня поточного року номінальною вартістю 95000 грн. Ціна придбання – 120000 грн. Комісійна винагорода брокеру складає 2000 грн. Облігації були продані з метою їх утримання до погашення (термін погашення – січень через два роки). Підприємство за облігації розрахувалося:

- грошовими коштами 70000 грн;
- акціями іншого підприємства, акції якого утримувалися за методом участі в капіталі. Фактична вартість акцій – 50000 грн, балансова – 45000 грн.

Завдання: відобразити придбання облігацій у бухгалтерському обліку.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				

Контрольні питання

1. Класифікація зобов'язань.
2. Які критерії визнання та оцінки зобов'язання?
3. Якими способами підприємство може закуповувати необхідні ТМЦ?
4. Яка різниця між постачальниками та підрядниками?
5. Які фактори необхідно враховувати при виборі постачальника?
6. Якими первинними документами оформляють розрахунки за товарними операціями?
7. Види зобов'язань за розрахунками.
8. Що таке забезпечення?
9. На яких рахунках обліковуються забезпечення?

ОБЛІК ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

- 7.1. СИСТЕМА ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ.
- 7.2. ОБЛІК ВІДПУСТОК ТА ЛІКАРНЯНИХ.
- 7.3. НАРАХУВАННЯ НА ФОНД ОПЛАТИ ПРАЦІ І УТРИМАННЯ ІЗ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ У СИСТЕМІ РАХУНКІВ.

7.1. СИСТЕМА ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Заробітна плата займає одне із центральних місць у системі бухгалтерського обліку на підприємстві. Основою організації оплати праці на підприємствах України є тарифна система, яка включає: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики, або довідники (рис. 7.1).

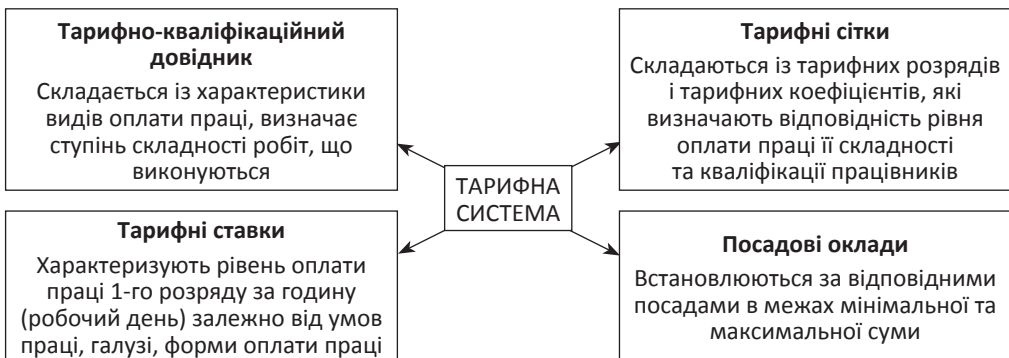

Рис. 7.1. Складові тарифної системи

Згідно з пп. 8 п. 1 ст. 40 Бюджетного кодексу України розмір мінімальної заробітної плати визначається в Законі про Державний бюджет на відповідний рік.

В Україні використовують дві основні форми оплати праці – відрядну та по годинну (рис. 7.2).

Робочий час – це встановлений законом або угодою сторін час, протягом якого робітники та службовці згідно з правилами внутрішнього розпорядку повинні виконувати свої трудові обов’язки.

Робочий день – це встановлена законом норма робочого часу протягом доби, яка лежить в основі його правового регулювання.

При відрядній формі оплати праці заробітна плата нараховується за формулою:

$$\text{Заробітна плата} = \text{Відрядна розцінка} \cdot \text{Обсяг виконаних робіт.}$$

Рис. 7.2. Форми та системи оплати праці

Погодинна форма розрахунку заробітної плати робітникові визначається таким чином:

$$\text{Погодинна тарифна ставка} \cdot \text{Відпрацьовані години за табелем};$$

$$\text{Погодинна тарифна ставка} = \text{Оклад} : \text{Норма робочого часу за місяць}.$$

Для ІТП заробітна плата визначається так:

$$(\text{Оклад} : \text{Кількість годин або днів за графіком}) \cdot \text{Фактично відпрацьовані години}.$$

Порядок документального оформлення операцій з обліку праці та її оплати наведено на рис. 7.3.

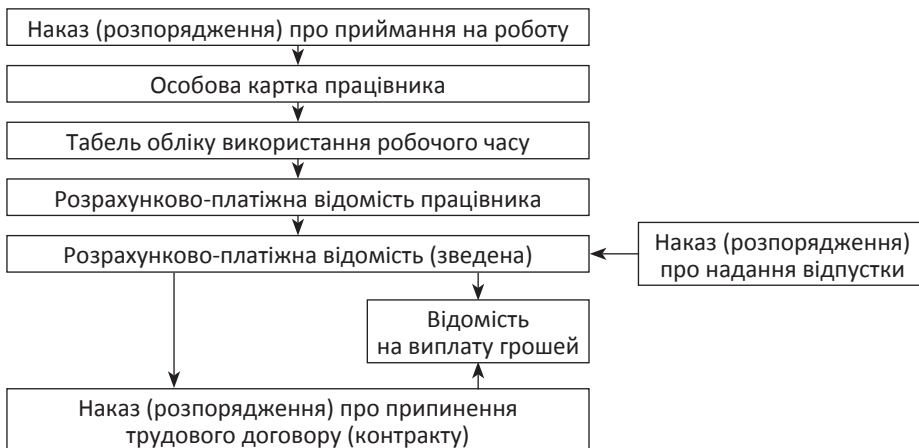

Рис. 7.3. Документооборот операцій з обліку оплати праці

Виплати, при яких використовується показник «середня заробітна плата»: виплати вихідної допомоги, розрахунок відпускних, лікарняних і нарахування заробітної плати при перебуванні робітника у відрядженні тощо (табл. 7.1).

Таблиця 7.1

Розрахункові періоди (РП) для визначення середньої заробітної плати

Випадок	Норма, якою передбачено певний випадок розрахунку середньої заробітної плати	РП	Примітки
Переведення на іншу роботу	Власник або вповноважений ним орган має право перевести працівника строком до одного місяця на іншу роботу, не зумовлену трудовим договором,		У цих випадках роботодавцеві заборонено тимчасово

Випадок	Норма, якою передбачено певний випадок розрахунку середньої заробітної плати	РП	Примітки
	без його згоди, якщо вона не протипоказана працівникові за станом здоров'я, лише для відвернення або ліквідації наслідків стихійного лиха, епідемій, виробничих аварій, а також інших обставин, які ставлять або можуть поставити під загрозу життя чи нормальні життєві умови людей, з оплатою праці за виконану роботу, але не нижчою, ніж середній заробіток за попередньою роботою (ст. 33 КЗпП)	2	переводити на іншу роботу вагітних жінок, жінок, які мають дитину-інваліда, або дитину віком до шести років, а також осіб віком до 18 років без їх згоди
Виплата вихідної допомоги	При припиненні трудового договору з підстав, зазначених у п. 6 ст. 36 та п. 1, 2 і 6 ст. 40 Кодексу, працівникові виплачується вихідна допомога у розмірі не менше середнього місячного заробітку; у разі призову або вступу на військову службу, направлення на альтернативну (невійськову) службу – не менше двомісячного середнього заробітку; унаслідок порушення власником або вповноваженим ним органом законодавства про працю, колективного чи трудового договору – у розмірі, передбаченому колективним договором, але не менше тримісячного середнього заробітку (ст. 44 КЗпП)	2	–
Переведення на нижчеоплачувану роботу	При переведенні працівника на іншу постійну нижчеоплачувану роботу за працівником зберігається його попередній заробіток протягом двох тижнів з дня переведення (ст. 114 КЗпП)	2	–
Відрадження	За працівниками у відрадженні зберігаються протягом усього часу відрадження місце роботи (посада) та середній заробіток (ст. 121 КЗпП). Середній заробіток за час перебування працівника у відрадженні зберігається на всі робочі дні тижня за графіком, установленим за місцем постійної роботи	2	Сумісникові середній заробіток зберігається на тому підприємстві, що його відрадило. У разі направлення працівника у відрадження одночасно з основної роботи та роботи за сумісництвом середній заробіток зберігається за ним на обох посадах
Відпустки	Порядок обчислення заробітної плати працівникам за час щорічної відпустки, додаткових відпусток у зв'язку з навчанням, творчої відпустки тощо та компенсації за невикористані відпустки встановлюється КМУ (ч. 2 ст. 21 ЗУ «Про відпустки» від 15.11.96 № 504/96-ВР)	12	
Допомога з непрацездатності	Непрацездатність, непов'язана з нещасним випадком, оплачується застрахованим особам залежно від страхового стажу в таких розмірах: 50% середньої заробітної плати застрахованим особам, які мають страховий стаж від 3 до 5 років; 70% середньої заробітної плати застрахованим особам, які мають страховий стаж від 5 до 8 років; 100% середньої заробітної плати застрахованим особам, які мають страховий стаж понад вісім років	6	
Допомога з безробіття	Застрахованим особам розмір допомоги з безробіття визначається у відсотках до їх середньої заробітної плати, визначеної відповідно до порядку обчислення заробітної плати для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, затвердженим КМУ, залежно від страхового стажу	6	Виходячи із середньої заробітної плати центри зайнятості виплачують не лише допомогу з безробіття, але й інші виплати

Питання для обговорення

1. Форми оплати праці.
2. Документування операцій з обліку заробітної плати.

Практичні завдання

Задача 7.1. Нарахування заробітної плати.

Сонько М.К., токар 5-го розряду ТОВ «Азія», згідно з табелем обліку робочого часу в лютому поточного року відпрацював 20 днів (тривалість робочого дня – 8 год). За цей місяць відділ технічного контролю прийняв від нього 410 деталей належної якості. Норма часу на виготовлення однієї з них становить 30 хв. Відрядна розцінка – 10,0 грн за штуку, при перевищенні норми виробітку її збільшують на 10%.

Романюк П.Я., працівник відділу збуту, який у лютому додатково працював продавцем-консультантом, із 21 робочого дня відпрацював 19. За штатним розписом його оклад – 2 000 грн. Крім того, за суміщення посад йому встановили надбавку в розмірі 30%.

Завдання: нарахуйте зарплату Соньку М.К. і Романюку П.Я. за лютий поточного року і відобразіть операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				

Задача 7.2. Облік розрахунків з оплати праці.

Слюсар 4-го розряду виробничого цеху ПАТ «Колісний завод» Смирнов І.І. у березні поточного року виготовив 300 деталей. ВТК перевірів їх та встановив, що 120 деталей відповідають стандарту, 180 деталей забраковані з них: 80 – повний брак з вини робітника, а 100 деталей – частковий брак з вини адміністрації

Задача 7.4. Оплата погодинникам за понаднормативний нічний час.

У серпні працівник відпрацював норму робочого часу – 160 год. та, крім того, у нього було 4 год. понаднормативної роботи, з якої 2 год. у нічний час (з 22.00 до 24.00). Згідно з колективним договором доплата за роботу в нічний час – 20% годинної тарифної ставки за кожну годину роботи. Годинна тарифна ставка працівника – 10 грн за годину.

Завдання: визначити суму нарахування за серпень.

Розв'язання

7.2. ОБЛІК ВІДПУСТОК ТА ЛІКАРНЯНИХ

Ст. 4 ЗУ «Про відпустки» передбачено такі види відпусток: щорічна основна й додаткова відпустки, додаткова відпустка у зв'язку з навчанням, творча відпустка, соціальні відпустки (відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка на догляд за дитиною до досягнення нею трирічного віку та ін.), додаткова відпустка працівникам, що мають дітей, відпустка без збереження заробітної плати, інші види відпусток. За загальним правилом щорічна основна відпустка надається не менш ніж на 24 календарні дні після шести місяців роботи.

Постановою затверджено список виробництв, цехів, професій і посад зі шкідливими умовами праці. Робота на таких виробництвах чи в особливих умовах дає право на такі відпустки:

- у зв'язку зі шкідливими умовами праці (до 35 календарних днів);
- за особливий характер роботи (до 7 календарних днів).

Розрахунок заробітної плати для нарахування відпускних здійснюється за умовами:

1) повністю відпрацьованого року:

$$\begin{aligned} \text{Середньоденний заробіток} &= \frac{\text{Заробітна плата за період (не більш ніж 12 календарних місяців або фактично відпрацьованого часу)}}{\text{Календарні дні у цьому ж періоді без святкових і вихідних.}} \\ \text{Сума виплат за час відпустки} &= \text{Середньоденний заробіток} \cdot \text{Календарні дні відпустки} \end{aligned}$$

2) неповного відпрацьованого року (не з вини працівника):

$$\begin{aligned} \frac{\text{Відпрацьовані години певного періоду}}{\text{Баланс годин певного періоду}} \cdot \frac{\text{Календарні дні у періоді без святкових}}{\text{Відпрацьовані дні у періоді (округлити до цілого)}} &= \\ \text{Заробітна плата за період} : \text{Відпрацьовані дні} &= \text{Середньоденний заробіток.} \\ \text{Середньоденний заробіток} \cdot \text{Кількість днів відпустки} &= \text{Сума виплат за час відпустки.} \end{aligned}$$

Допомога з тимчасової непрацездатності нараховується у таких випадках:

- хвороба;
- тимчасове переведення на іншу роботу у зв'язку із захворюванням;
- догляд за хворим членом сім'ї;
- карантин;
- санаторно-курортне лікування;
- ортопедичне протезування;
- вагітність і пологи.

Лікарняні виплачуються у відсотковому співвідношенні, що залежить від страхового стажу роботи:

- від 3 до 5 років – 50%;
- від 5 до 8 років – 70%;
- більше 8 років – 100%.

Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами виплачується 100% незалежно від стажу роботи.

До страхового стажу не включається: догляд за дитиною до шести років; служба в армії; навчання в ПТУ. Формула нарахування лікарняних:

$$\text{Середньогодинна ставка} = \frac{\text{Заробітна плата за попередні шість місяців}}{\text{Кількість відпрацьованих годин за розрахунковий період}}$$

$$\text{Сума виплат за лікарняним} = \text{Середньогодинна ставка} \cdot \text{Кількість годин за лікарняним} \cdot \text{Відсоток оплати}$$

Якщо працівник захворів, перші п'ять календарних днів оплачує підприємство, починаючи із шостого дня – Фонд соціального страхування.

Питання для обговорення

1. Види відпусток.
2. Методика нарахування лікарняних.

Практичні завдання

Завдання 7.5. Нарахування відпускних.

Бухгалтер Романюк М.К. йде у щорічну відпустку на 24 календарних дні (з 1 квітня поточного року). Розрахунковий період – квітень попереднього року – березень поточного року. Його заробітна плата за цей час – 20 700 грн. У січні поточного року він брав відпустку на 10 днів без збереження зарплати за сімейними обставинами. Цього ж місяця працівнику було нараховано премію за II півріччя попереднього року у сумі 1 725 грн.

Завдання: розрахувати суму відпускних та відобразити її на рахунках бухгалтерського обліку.

Розв'язання

Задача 7.6. Соціальна допомога, що входить у ФОП.

Згідно з умовами колдоговору вантажнику Тяглову О.К. перед відпусткою виплатили допомогу на оздоровлення в розмірі окладу, який дорівнює 2000 грн. Сума відпускних за 24 календарних дні відпуски (з 01.06.12 по 24.06.12) – 2220 грн, зарплата за травень із урахуванням доплат та надбавок – 2300 грн. Після закінчення відпуски Тяглов відпрацював залишок робочих днів червня, одержавши 550 грн. У Тяглова подана заява на податкову соцпільгу.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				

Задача 7.7. Соціальна допомога, що не входить у ФОП.

1. По допомогу за сімейними обставинами звернулася самотня мати двох дітей. У заяві від 03.02 поточного року вона попросила надати їй допомогу 1000 грн за сімейними обставинами. Її місячний оклад – 2000 грн.

2. Працівниця попросила 1500 грн допомоги. За результатами роботи в лютому персонал відділу, в якому працює працівниця, одержав по 600 грн премії.

Завдання: скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				

ЗАДАЧА 7.8. Нарахування лікарняних.

Стародуб К.М., заступник директора з контролю за якістю ТОВ «Калина», приніс листок непрацездатності з 3 по 13 грудня попереднього року (9 робочих днів). Бухгалтер визначив розрахунковий період: червень – листопад попереднього року та з'ясував зарплату в розмірі 10 300 грн за 129 відпрацьованих днів у ньому. Також відомо, що у вересні працівник отримав премію за досягнення в праці – 300 грн. Стаж роботи – 5,5 років. 8 і 9 грудня були вихідними днями.

Завдання: розрахувати загальну суму лікарняних, а також яку частину підприємство оплатить за власний кошт, а яку – за рахунок ФСС. Відобразити нарахування допомоги у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності у бухгалтерському обліку.

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				

ЗАДАЧА 7.9. Відклик із відпустки.

У липні машиністу Ковальському Р.С. нарахували відпускні у сумі 2 440 грн за 24 календарних дні з 14 липня по 6 серпня (у т. ч. 2 080 грн за 18 днів липня та 360 грн за 6 днів серпня). Але з 28 липня цього працівника з його згоди відкликали з відпустки для термінового усунення наслідків стихійного лиха.

Відповідно, він використав тільки 14 календарних днів відпустки, а лишилося 10 календарних днів.

Завдання: нарахувати відпускні та скласти Журнал господарських операцій.

Розв'язання

Журнал господарських операцій

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1				
2				
3				

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
4				
5				
6				
1				
2				
3				
1				
2				
3				
4				
5				

7.3. НАРАХУВАННЯ НА ФОНД ОПЛАТИ ПРАЦІ І УТРИМАННЯ ІЗ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В СИСТЕМІ РАХУНКІВ

Згідно із законодавством України доход громадян підлягає оподаткуванню. Головним поняттям у законі є загальний місячний оподатковуваний доход (ЗМОД) фізичної особи. До його складу включаються доходи у вигляді заробітної плати, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) платникові податку згідно з умовами трудового або громадянсько-правового договору. Оподаткуванню підлягає сума нарахованої заробітної плати за вирахуванням суми єдиного соціального внеску (ЄСВ).

Заробітна плата, яка підлягає включенню до ЗМОД = Заробітна плата нарахована – Податкова соціальна пільга (якщо вона є) · ЄСВ.

Законом запроваджена єдина ставка ПДФО – 15% (при сумі доходу менше 10 прожиткових мінімумів) та 17% (із суми доходу понад 10 прожиткових мінімумів).

Нараховується ЄСВ на зарплату за ставками залежно від класу ризику. Максимальна зарплата, на яку в 2015 р. нараховується єдиний внесок, складає 17 прожиткових мінімумов, тобто: $17 \cdot 1218 = 20706$ грн.

Нарахування та утримання із зарплат працівників потрібно сплатити в день отримання авансу або зарплати. Якщо вони все ще не виплачені, то внесок сплачується не пізніше 20 числа наступного місяця. Необхідно перевірити, щоб 20 число не збіглося з вихідним або святковим днем (див. сторінку «Робочі дні поточного року»). Також згідно з трудовим законодавством, якщо строк виплати авансу чи зарплати припадає на вихідний чи святковий день, то зарплату треба виплатити в попередній робочий день (табл. 7.2).

Таблиця 7.2

Норма тривалості робочого часу

Місяць	Календарних днів	Святкових днів	Вихідних днів	Днів, коли робота не проводиться	Робочих днів	Днів, напередодні святкових	Місячна норма робочого часу на 2015 рік, год.
Січень	31	2 (1 і 7.01)	9	11	20	1 (6.01)	159
Лютий	28	Немає	8	8	20	Немає	160
Березень	31	1 (8.03)	9	10	21	Немає	168
Квітень	30	1 (12.04 – Великдень)	8	9	21	1 (11.04)	167
Травень	31	4 (1 і 2.05; 9.05; 31.05 – Трійця)	9	13	18	1 (8.05)	143
Червень	30	1 (28.06)	9	10	20	Немає	160
Липень	31	Немає	8	8	23	Немає	184
Серпень	31	1 (24 серпня)	10	11	20	Немає	160
Вересень	30	Немає	8	8	22	Немає	176
Жовтень	31	Немає	9	9	22	Немає	176
Листопад	30	Немає	9	9	21	Немає	168
Грудень	31	Немає	8	8	23	1 (31.12)	183
Усього	365	10	104	114	251	4	2004

Питання для обговорення

1. Нарахування єдиного соціального внеску.
2. Утримання із заробітної плати.

Контрольні питання

1. Що таке тарифна система оплати праці?
2. Що входить до основної заробітної плати?
3. Що входить до додаткової заробітної плати?
4. Які є системи оплати праці?
5. Як оплачуються святкові та неробочі дні?

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

8.1. ФОРМА 1 «БАЛАНС».

8.2. ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА МЕТОДИКА ЙОГО СКЛАДАННЯ.

8.3. ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ.

8.4. ЗВІТ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ.

8.1. ФОРМА 1 «БАЛАНС»

Фінансова звітність є систематизованим відображенням фінансового стану, операцій та подій, що відбулися за звітний період, та їх наслідків. Підприємствами України складається фінансова звітність загального призначення, яка не враховує специфічних вимог до інформації окремих груп користувачів. Вважається, що така звітність задовольняє інформаційні потреби тих користувачів облікової інформації, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб за умови, що вони мають певний рівень підготовки.

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Баланс – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

За основним балансовим рівнянням активи (майно) дорівнюють джерелам, за рахунок яких вони створені: власному капіталу та зобов'язанням. Активи і зобов'язання відображені в балансі за ознаками зростання ліквідності: спершу – малоліквідні (необоротні активи), далі – більш ліквідні (запаси, грошові кошти). Ліквідність розглядається як здатність швидко і без втрат конвертувати активи у найдорожчі з них – грошові кошти.

Активи і пасиви групуються в балансі за економічно однорідними ознаками. Групи однорідних активів, зобов'язань чи видів капіталу, відображені за одним рядком балансу і визначені однією сумою, називаються статтями балансу.

Актив балансу складається з 3 розділів, пасив – з 4 розділів.

Питання для обговорення

1. Методика складання Балансу.

Практичні завдання

Здача 8.1. Складання Балансу.

За наведеними даними скласти Баланси віртуального підприємства (Форма № 1) станом на 31.03. __, 30.06. __, 30.09. __, 31.12. ____. Вихідні дані наведено в тис. грн. Заголовну частину придумати самостійно.

Код рахунка	Найменування рахунка	На 01.01	На 31.03	На 30.06	На 30.09	На 31.12
39	Витрати майбутніх періодів	35	30	54	45	25
26	Готова продукція	186	172	340	263	254
501	Довгострокові кредити банків	400	350	250	200	244
202	Напівфабрикати	10	0	0	20	28
69	Доходи майбутніх періодів	50	40	95	40	41
207	Запасні частини	10	8	17	17	19
133	Накопичена амортизація нематеріальних активів	24	26	28	30	31
131	Знос основних засобів	180	190	210	240	270
425	Інший додатковий капітал	38	38	45	75	95
301	Каса в національній валюті	1	1	1	2	2
601	Короткострокові кредити банків	300	200	200	100	87
621	Короткострокові векселі видані	82	76	92	139	41
201	Сировина й матеріали	22	25	28	20	24
23	Виробництво	413	430	360	300	23
12	Нематеріальні активи (первісна вартість)	450	540	540	540	540
44	Нерозподілений прибуток	102	150	190	200	210
10	Основні засоби (первісна вартість)	930	1080	1100	1250	1300
151	Капітальне будівництво	250	0	0	100	300
46	Неоплачений капітал	50	50	50	0	0
352	Поточні фінансові інвестиції	36	40	42	40	45
312	Поточний рахунок в іноземній валюті	94	97	94	97	73
311	Поточний рахунок в національній валюті	250	215	242	250	270
34	Короткострокові векселі одержані	0	0	0	75	105
43	Резервний капітал	42	58	50	148	42
65	Розрахунки за страхуванням	50	40	47	89	122
66	Розрахунки за виплатами працівникам	170	150	160	220	235
377	Розрахунки з іншими дебіторами	26	12	29	20	24
64	Розрахунки за податками й платежами	72	62	75	54	128
67	Розрахунки з учасниками	27	16	27	17	19
47	Забезпечення майбутніх витрат і платежів	119	88	100	142	164
63	Розрахунки з постачальниками і підрядчиками	121	193	162	122	171
40	Статутний капітал	1180	1180	1180	1180	1180
205	Будівельні матеріали	7	28	12	28	21
203	Паливо	25	0	10	10	8
22	Малоцінні та швидкозношувані предмети	12	18	24	8	12
372	Розрахунки з підзвітними особами	1	3	2	3	2
361	Розрахунки з покупцями та замовниками	279	258	196	158	135
685	Розрахунки з іншими кредиторами	130	150	230	250	130
Валюта балансу		2833	2741	2853	2976	2909

	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство _____	за ЄДРПОУ	01
Територія _____	за КОАТУУ	
Організаційно-правова форма господарювання _____	за КОПФГ	
Вид економічної діяльності _____	за КВЕД	
Середня кількість працівників _____		
Адреса, телефон _____		
Одиниця виміру: тис. грн без десяткового знака.		
Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):		
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;		
за міжнародними стандартами фінансової звітності.		

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на _____ 20__ р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495		
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900		

Керівник

Головний бухгалтер

8.2. ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА МЕТОДИКА ЙОГО СКЛАДАННЯ

Звіт про фінансові результати – звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства. Зміст звіту та його структура визначаються НП(С)БО 1.

Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки (збитки) підприємства за звітний період.

Прибутки (збитки) підприємства виявляються при порівнянні доходів та витрат.

Питання для обговорення

1. Методика складання Звіту про фінансові результати.

Практичні завдання

Задача 8.2. Складання Звіту про фінансові результати.

На підставі даних нижченаведеної таблиці скласти Звіт про фінансові результати віртуального підприємства за I квартал поточного року (тис. грн), визначити чистий прибуток (збиток) підприємства, вартість матеріальних витрат та з'ясувати правильність складання звіту.

№ рахунка	Назва рахунка, субрахунка	За звітний період	За попередній період
701	Дохід від реалізації продукції	257	233
715	Отримані штрафи, пені, неустойки	14	15
84	Інші операційні витрати	128	124
901	Собівартість реалізованої продукції	212	203
92	Адміністративні витрати	67	65
81	Витрати на оплату праці	115	120
93	Витрати на збут	18	15
944	Інші витрати операційної діяльності	16	11
951	Фінансові витрати	2	1
97	Інші витрати	2	1
742	Дохід від реалізації необоротних активів	12	20
82	Відрахування на соціальні заходи	43	45
981	Податки на прибуток від звичайної діяльності	10	7
83	Амортизація	12	15
713	Дохід від операційної оренди активів	26	31
948	Визнані штрафи, пені, неустойки	5	6
949	Інші витрати операційної діяльності	15	28
732	Відсотки одержані	21	156
745	Дохід від безоплатно одержаних активів	25	17
719	Інші доходи від операційної діяльності	44	29
96	Втрати від участі в капіталі	3	3
72	Дохід від участі в капіталі	1	1
982	Податки на прибуток від надзвичайних подій	2	4
80	Матеріальні витрати	?	?

РОЗВ'ЯЗАННЯ

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

Підприємство _____

(найменування)

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за _____ 20__ р.

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	()	()
Валовий:			
прибуток	2090		
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	()	()
Витрати на збут	2150	()	()
Інші операційні витрати	2180	()	()
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190		
збиток	2195	()	()
Доход від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	()	()
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	()	()
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290		
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350		
збиток	2355	()	()

8.3. ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

У Звіті про рух грошових коштів наводяться дані про рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Основою для складання цього звіту є Баланс, Звіт про фінансові результати та дані аналітичного обліку окремих операцій. Однак, на відміну від цих форм звітності, які складаються за методом нарахування, у звіті про рух грошових коштів відображаються реальні надходження та відтік грошей. Узагалі цей Звіт складається шляхом трансформування Звіту про фінансові результати та Балансу.

Питання для обговорення

1. Методика складання Звіту про рух грошових коштів.

Практичні завдання

ЗАДАЧА 8.3. Складання Звіту про рух грошових коштів

На підставі даних нижченаведеної таблиці скласти Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) віртуального підприємства за поточний рік (тис. грн), визначити чистий рух коштів за звітний період та з'ясувати правильність складання Звіту. Залишок коштів на початок попереднього року складає 200,0 тис. грн.

№ рахунка	Назва рахунка, субрахунка	Обороти	За звітний період	За попередній період
703	Доходи від реалізації	Кт	832	612
715	Отримані штрафи, пені, неустойки	Кт	128	175
719	Інші доходи від операційної діяльності	Кт	13	14
732	Відсотки одержані	Кт	25	19
48	Цільове фінансування і цільові надходження	Кт	123	82
371	Розрахунки за виданими авансами	Кт	14	10
948	Визнані штрафи, пені, неустойки	Дт	9	7
949	Інші витрати операційної діяльності	Дт	8	6
642	Розрахунки за обов'язковими платежами	Дт	4	5
65	Розрахунки за страхуванням	Дт	174	133
741	Дохід від реалізації фінансових інвестицій	Кт	7	4
714	Дохід від операційної курсової різниці	Дт	0	1
713	Дохід від операційної оренди активів	Кт	27	20
672	Розрахунки з іншими виплатами	Дт	13	14
60	Короткострокові позики – отримано	Кт	75	80
971	Собівартість реалізованих фінансових інвестицій	Дт	21	22
46	Неоплачений капітал – внесено	Кт	35	38
977	Інші витрати звичайної діяльності	Дт	6	5
631	Розрахунки з постачальниками та підрядниками – сплачено за товари	Дт	36	41
661	Розрахунки за заробітною платою – виплачена з/п	Дт	371	325
681	Розрахунки за авансами одержаними	Дт	17	65
641	Розрахунки за податками/ПДВ – сплачено	Дт	18	14

№ рахунка	Назва рахунка, субрахунка	Обороти	За звітний період	За попередній період
374	Розрахунки за претензіями – надійшли кошти від постачальника	Кт	7	6
34	Короткострокові векселі одержані	Кт	43	34
372	Розрахунки з підзвітними особами	Дт	24	15
671	Розрахунки за нарахованими дивідендами	Дт	628	298

РОЗВ'ЯЗАННЯДата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

Підприємство _____

(найменування)

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000		
повернення податків і зборів	3005		
у тому числі податку на додану вартість	3006		
цільового фінансування	3010		
інші надходження	3095		
Витрати на оплату:			
товарів (робіт, послуг)	3100	()	()
праці	3105	()	()
відрахувань на соціальні заходи	3110	()	()
зобов'язань з податків і зборів	3115	()	()
інші витрати	3190	()	()
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195		
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200		
необоротних активів	3205		
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215		
дивідендів	3220		
Надходження від деривативів	3225		
Інші надходження	3250		
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	()	()
необоротних активів	3260	()	()
Виплати за деривативами	3270	()	()
Інші платежі	3290	()	()
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295		

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від: власного капіталу	3300		
отримання позик	3305		
Інші надходження	3340		
Витрачання на: викуп власних акцій	3345	()	()
погашення позик	3350		
сплату дивідендів	3355	()	()
інші платежі	3390	()	()
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395		
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400		
Залишок коштів на початок року	3405		
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410		
Залишок коштів на кінець року	3415		

8.4. ЗВІТ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

У Звіті про власний капітал показується наявність та рух власного капіталу підприємства за звітний період.

У Звіті про власний капітал розкривається інформація про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. У графах звіту про власний капітал, призначених для наведення складових власного капіталу, зазначаються показники, наведені у розділі I «Власний капітал» балансу.

Методику складання звіту про власний капітал відображено на рис. 8.1.

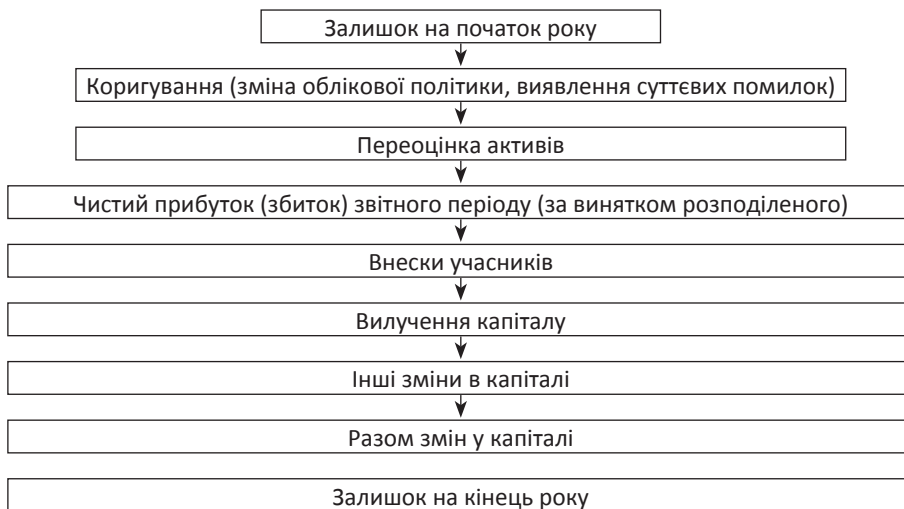

Рис. 8.1. Послідовність складання Звіту про власний капітал

Питання для обговорення

1. Методика складання Звіту про рух грошових коштів.

Практичні завдання

Задача 8.4. Складання Звіту про власний капітал.

Використовуючи вихідні дані Форми № 1 «Баланс» за поточний рік, Фоми № 2 «Звіт про фінансові результати» та про господарські операції за звітний період, скласти форму № 4 «Звіт про власний капітал» за поточний рік віртуального підприємства. У звітному періоді товариство здійснило такі господарські операції, що пов'язані з рухом власного капіталу:

№ з/п	Зміст операції	Сума, грн
1	Безоплатно отримано основні засоби	42 000
2	Здійснено дооцінку основних засобів	15 000
3	Погашено учасниками заборгованість з капіталу	50 000

Розв'язання

Дата (рік, місяць, число) 01

за ЄДРПОУ

Підприємство _____

(найменування)

Звіт про власний капітал за _____ 20__ р.

Форма № 4 Код за ДКУД

Стаття	Код рядка	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000								
Коригування: Зміна облікової політики	4005								
Виправлення помилок	4010								
Інші зміни	4090								
Скоригований залишок на початок року	4095								
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100								
Інший сукупний доход за звітний період	4110								

Стаття	Код рядка	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	4200								
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205								
Відрахування до резервного капіталу	4210								
Внески учасників: Внески до капіталу	4240								
Погашення заборгованості з капіталу	4245								
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260								
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265								
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270								
Вилучення частки в капіталі	4275								
Інші зміни в капіталі	4290								
Разом змін у капіталі	4295								
Залишок на кінець року	4300								

Керівник

Головний бухгалтер

Контрольні питання

1. Навести якісні характеристики фінансової звітності.
2. На яких принципах базується підготовка фінансової звітності?
3. Яка мета складання фінансової звітності?
4. Який період визначається звітним?
5. Що є метою складання балансу?
6. Яку структуру має баланс?
7. Які види звітності складають на промислових підприємствах?
8. Яка інформація викладається у примітках до фінансової звітності?
9. Який порядок подання, розгляду і затвердження річної звітності?
10. Як виправляються помилки, допущені у фінансовій звітності?

ЛІТЕРАТУРА

1. Атамас П.Й. Фінансовий облік: практикум: навч. посіб. / П.Й. Атамас, О.П. Атамас, О.О. Лисиченко, Л.М. Письмаченко; за заг. ред. П.Й. Атамаса. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 444 с.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» від 16 липня 1999 р. № 996, зі змінами і доповненнями.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджено наказом Міністерства фінансів України, від 30.11.1999 р. № 291, зі змінами і доповненнями.
4. Лень В.С. Фінансовий облік: навч. посіб. / В.С. Лень. – Київ: ВЦ «Академія», 2011. – 608 с.
5. Методичні рекомендації по формуванню собівартості продукції (робіт, послуг), затверджені наказом Держкомітету промислової політики України від 2.02.2001 р. № 47.
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.13 р. № 73.
7. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Г.В. Нашкерська. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 464 с.
8. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291.
9. Сук Л.К. Фінансовий облік: навч. посіб. / Л.К. Сук, П.Л. Сук. – 2-ге вид., перероб. і доповн. – Київ: Знання, 2012. – 647 с.
10. Лишиленко О.В. Фінансовий облік: підручник / О.В. Лишиленко. – Київ: ЦУЛ, 2008. – 556 с.
11. Нашкерська Г.В. Фінансовий облік: навч. посіб. / Г.В. Нашкерська. – Київ: Кондор, 2009. – 504 с.
12. Волкова І.А. Фінансовий облік – 2: навч. пос. / І.А. Волкова. – Київ: ЦУЛ, 2009. – 224 с.
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку.
14. Періодичні видання «Все про бухгалтерський облік», «Баланс», «Бухгалтерський облік і аудит» та ін.

Навчальне видання

Атамас Петро Йосипович
Лисиченко Оксана Олександрівна
П'ятигорець Ганна Сергіївна
Пінчук Олена Петрівна

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК 2

Навчальний посібник

Робочий зошит

Редактор *М.С. Ярмолюк*
Комп'ютерна верстка *О.М. Гришкіна*

Підписано до друку 12.03.2015. Формат 70×100/16.
Ум. друк. арк. 11,93. Тираж 100 пр. Зам. № .

ПВНЗ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля».
49000, м. Дніпропетровськ, вул. Набережна В.І. Леніна, 18.

Тел. (056) 778-58-66, e-mail: gio@duer.edu
Свідоцтво ДК № 4611 від 05.09.2013 р.

Віддруковано у ТОВ «Роял Принт».
49052, м. Дніпропетровськ, вул. В. Ларіонова, 145.

Тел. (056) 794-61-05, 04
Свідоцтво ДК № 4765 від 04.09.2014 р.